

Kielen kehityksen tukeminen osana arjen pedagogiikkaa

Niina Saarinen & Suvi Peltomäki

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kielen kehityksen tukeminen osana arjen pedagogiikkaa

Niina Saarinen & Suvi Peltomäki

Sosionomikoulutus

Opinnäytetyö

Marraskuu, 2022

Niina Saarinen, Suvi Peltomäki

Kielen kehityksen tukeminen osana arjen pedagogiikkaa

Vuosi

2022

Sivumäärä

40

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena yhteistyössä Vihdin kunnan varhaiskasvatuksen kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvattajien näkemyksiä siitä, miten kielen kehitystä tuetaan arjessa S2-lasten sekä niiden lasten kohdalla, joilla on tehostetun tuen oppimissuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta. Opinnäytetyön tavoitteena oli mahdollistaa tulosten avulla Vihdin kunnan varhaiskasvatukseen mahdollisesti uusia kehitysideoita siitä, miten arjessa kielen kehitystä voidaan pedagogisesti tukea. Tutkimuksen avulla oli tarkoitus selvittää myös, miten Kielipeda -työväline sekä Roihusten arjessa -materiaali oli otettu käyttöön ryhmissä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostettiin kielen kehityksen merkityksestä osana lapsen kasvua ja kehitystä, kielen eri osa-alueista, huolta herättävistä piirteistä kielen kehityksessä, kielen kehityksen pedagogisista tukimenetelmistä, pedagogisen tuen asteista, S2-lasten tukemisesta varhaiskasvatuksessa sekä Roihusten arjessa -materiaalin sekä Kielipeda -työvälineen taustatiedoista. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta, joka koostui viidestä avoimesta kysymyksestä. Tutkimukseen osallistuvien valinnassa käytettiin eliittiotantaa. Tutkimuksen analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysejä ja tarkemmin eriteltyä teorialähtöistä analyysiä.

Tuloksissa ilmeni, että pedagogista tukea annettiin arjessa hyvinkin paljon ja sitä käytettiin monin eri tavoin arjessa. Hoidollisia tai rakenteellisia tuen muotoja ei mainittu käytettävän lainkaan. Sen sijaan suurin osa koetuista haasteista liitettiin nimenomaan rakenteelliseen tukeen tai sen puutteeseen. Useissa vastauksissa varhaiskasvattajat kokivat, että henkilöstöresursseja ei ole riittävästi, ei ole riittävä osaamista esimerkiksi S2-opetukseen ja että lapsiryhmien koot ovat liian suuria ja haasteita lapsiryhmässä on paljon. Nämä asiat vaikuttavat siihen, että tukea kielen kehitykseen ei ollut pystytty antamaan arjessa riittävästi. Roihusten arjessa -materiaali oli selkeästi tutumpi materiaali Kielipeda -työvälineeseen verrattuna. Materiaalia oli käytetty tukimateriaalina tehostetun tuen lapsille sekä S2-lapsille erillisissä tuokioissa ja pienryhmissä sekä saatu ideoita muuhun toimintaan. Osa vastanneista oli vähän tutustunut materiaaliin, mutta ei ole ottanut sitä aktiivisesti käyttöön. Kielipeda -työväline oli vain muutamalle vastaajista tuttu. Sitä otettiin käyttöön lähinnä erilaisia arviointia varten. Kiire sekä se, että materiaalit eivät olleet tuttuja lainkaan, olivat suurimmat syyt siihen, miksi Kielipeda -työvälinettä sekä Roihusten arjessa -materiaalia ei ollut otettu käyttöön.

Johtopäätöksissä päädyttiin siihen, että arjessa annetaan monia erilaisia pedagogisia tukitoimia. Arjen pedagogiikka on noussut varhaiskasvatuksen keskiöön. Myös tuokiota tarvitaan varmistamaan se, että lapset saavat tarvitsemansa tuen. Kehittämisideoiksi nousivat erilaiset koulutustarpeet ja se miten erilaisiin materiaaleihin voisi helpoiten tutustua. Rakenteellinen tuki ja siihen liittyvät haasteet olivat niitä, jotka varhaiskasvattajat kokivat puutteellisiksi ja syyksi siihen, että tukea ei pystytty antamaan riittävästi. Miten näitä pystyisi jatkossa kehittämään lasten tuen tarpeita vastaaviksi?

Asiasanat: kielen kehitys, arjen pedagogiikka, Roihusten arjessa -materiaali ja Kielipeda -työväline, S2-lapset, pedagogisen tuen asteet

Niina Saarinen, Suvi Peltomäki

Supporting linguistic development as a part of every-day pedagogy

Year

2022

Pages

40

This thesis was a qualitative study carried out with the Early Childhood Education division of the municipality of Vihti. The aim of the study was to investigate the views of early childhood educators on how linguistic development is supported in the daily life of children with Finnish as a second language (S2) and for those children who have a learning plan with intensified support in an area of linguistic development (linguistic learning disability). Along with its findings, the goal of this thesis was to allow for possible new development ideas for the Vihti Early Childhood Education division on to how linguistic development can be pedagogically supported in every-day life. The study also aimed at discover how the Kielipeda -tool and the Roihusten arjessa -material pack was implemented in groups.

The theoretical framework of the study was structured on the importance of linguistic development as part of a child's growth and development, different linguistic areas, features that raise concern in linguistic development, pedagogical support methods, steps to pedagogical support, support for S2 children and the background to the Roihusten arjessa -material pack and the Kielipeda -tool. A survey with five open questions was used for data collection. Elite sampling was used in the selection of participants. This study utilised content analysis, and more specifically, theory analysis.

The findings showed, that a great deal of pedagogical support was given in ordinary moments in a child's every-day life with various means. Therapeutic or structural support were not mentioned at being used at all. However, most of the challenges perceived were linked to structural support or a lack of it. Many early childhood educators felt that there are not enough human resources nor sufficient knowledge, for example, to teach Finnish as a second language, the groups of children are too large and that there are far too many challenges in these groups. All these afore mentioned factors have an affect on the fact that support for linguistic development cannot be given as much as needed. The Roihusten arjessa -material pack was clearly more known than the Kielipeda -tool. The material pack was used as a support material for children requiring intesified support and for S2 children in organized and separeted learning moments and in small groups. It was also used for coming up with ideas for other activities. Some of the respondents were slightly familiar with the materials, but they had not actively implemented them. Only a few respondents were familiar with Kielipeda -tool and it was mostly implemented for various assessments. The main reasons why respondents had not implemented them were lack of time and that the materials were not familiar to them.

The findings showed that various kinds of pedagogical support activities were provided to children in every-day life. Pedagogy in every-day life has become in to the focus of early childhood education. There must also be different kinds of learning circumstances to make sure that children will get the support they need. The survey brought ideas for future development: there is a need for more education and how you can quite easily become familiar with the materials. Structural support and the related challenges were the reasons why the respondents felt they could not provide enough support. The question now is how these issues can be developed in the future to meet the needs of supporting a child's education?

Keywords: language development, pedagogy in every-day life, Roihusten arjessa -material pack and Kielipeda -tool, S2 children, steps to pedagogical support

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kielen kehityksen merkitys osana lapsen kasvua ja kehitystä	7
3	Kielen kehityksen osa-alueet	8
4	Kielen kehityksen pääpiirteet ja huolta herättävät asiat kielen kehityksessä.....	10
5	Pedagogiikan merkitys varhaiskasvatuksessa	11
6	Pedagogisen tuen asteet ja niihin liittyvät tukimenetelmät	13
7	S2-lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa	14
8	Kielipeda -työväline ja Roihusten arjessa -materiaali	16
9	Aiempia opinnäytetöitä.....	17
10	Opinnäytetyön toteutus	19
	10.1 Tarkoitus ja tavoite.....	19
	10.2 Menetelmälliset valinnat.....	19
	10.3 Kyselylomakkeen koostaminen ja kyselyn jakaminen.....	22
11	Tulokset	23
12	Johtopäätökset, pohdinta ja kehitysehdotukset.....	26
	Lähteet.....	31
	Liitteet	33

1 Johdanto

Asikaisen & Hannuksen (2013) mukaan kommunikointi sekä kyky puhua ja tuottaa kieltä on tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta. Puutteellinen kielen kehitys vaikeuttaa sosiaalista kanssakäymistä ja vuorovaikutusta monella tapaa lukemaan oppimisen ja kirjoittamisen lisäksi. Kielen kehityksen varhainen tukeminen, ennaltaehkäisy ja arkiympäristössä toteutettavat tukitoimet edistävät lapsen hyvinvointia. (Asikainen & Hannus 2013.)

Valitsimme aiheeksemme tutkia kielen kehityksen tukemista varhaiskasvatuksen arjessa, koska kielen kehityksen haasteet ovat lisääntyneet lapsilla. Työhistoriamme aikana olemme eri päiväkodeissa kohdanneet lapsia, joilla on ollut monenlaisia tuen tarpeita joltain kielen kehityksen alueelta. Jokaisessa päiväkotiryhmässä on hyvin todennäköisesti lapsia, joilla on kielen kehityksessä jonkin asteista tuen tarvetta. Ihminen haluaa tulla ymmärretyksi, kuuluksi ja nähdyksi. Jos jostain syystä joku näistä ei toteudu, on lapsi vaarassa kokea olonsa ulkopuoliseksi tai pahimmassa tapauksessa hän tulee kiusatuksi tai syrjityksi. Kielen kehityksen tukemisella on siis suuri merkitys. Me kasvattajina olemme lapsen arjessa avainasemassa siinä, miten lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi.

Varhaiskasvatuksen toiminta tulisi olla lapsilähtöistä ja pedagogisen kasvatuksen osa-alueiden tulisi nivoutua myös arjen toimintoihin, myös esimerkiksi siirtymiin, ruokailuihin ja pukemistilanteisiin. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioiden varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteena on "sujauttaa" pedagogiikkaa arjen jokaiseen hetkeen lapsen tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti. Suunniteltuja toimintatuokioitakin on myös hyvä järjestää, mutta kuinka paljon varhaiskasvatuksen toiminta painottuu eriytettyihin toimintatuokioihin? Esimerkiksi otetaanko kuvatuki vaan tiettyyn tuokioon kommunikoinnin tueksi, vai onko kuvatuki osana kaikkea toimintaa? Onko arjen pedagogiikka noussut tavaksi toimia ja suunnitella toimintaa?

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanimme oli Vihdin kunta. Vihdin kunnassa on kunnallisia päiväkoteja, yksityisiä päiväkoteja ja perhepäivähoitoa. Teimme alusta asti tiiviistä yhteistyöstä heidän kanssaan. Vastaanotimme yhteistyökumppanilta toiveita opinnäytetyömme aiheesta sekä sen tarpeellisuudesta. Olemme molemmat työskennelleet Vihdin kunnan varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvattajien näkemyksiä siitä, miten kielen kehitystä tuetaan arjessa 52-lasten sekä niiden lasten kohdalla, joilla on tehostetun tuen oppimissuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta. Tutkimuksemme tavoitteena oli mahdollistaa tulosten avulla Vihdin kunnan varhaiskasvatukseen mahdollisesti uusia kehitysideoitu siitä, miten arjessa kielen kehitystä voidaan pedagogisesti tukea tai jos muita kehitysideoitu

tulee ilmi vastauksista. Tutkimuksen avulla selvitimme myös, miten Roihusten arjessa -materiaali sekä Kielipeda -työväline on otettu käyttöön tai onko niitä otettu käyttöön ollenkaan.

Opinnäytetyömme perustui laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen. Tutkimuskysymyksemme oli: Miten kielen kehityksen tukeminen näkyy arjessa S2-lasten sekä niiden lasten kohdalla, joilla on tehostetun tuen opintosuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta ja miten Kielipeda -työväline ja Roihusten arjessa -materiaali on otettu käyttöön?

2 Kielen kehityksen merkitys osana lapsen kasvua ja kehitystä

Jotta voimme puhua kielestä, on ensin määriteltävä mitä kieli on ja mitä sillä tehdään. Pääsääntöisesti ihmisten välinen kommunikointi tapahtuu vuorovaikutuksessa toimien kielen avulla (Niemitalo-Haapola, Haapala Ukkola 2020, 10). Malinen (2019, 17-18) kertoo kirjassaan siitä, kuinka tärkeää on määritellä myös se, mitä kielellä tarkoitetaan. Kielen määrittely on moninainen. Kieliä on ensinnäkin monia erilaisia ja kieli tarkoittaa muutakin kuin puhuttua tai kirjaimin kirjoitettua kieltä. Kieli voi olla myös esimerkiksi viittomakieltä tai kuvakommunikaatiota. Malinen määrittelee kielen kirjassaan sellaiseksi järjestelmäksi, jonka avulla ihmisellä on mahdollisuus välittää merkityksiä toisille ihmisille. Tämä voi tapahtua myös erilaisten tekojen ja eleiden myötä. Kasvattajan tehtävä on antaa lapselle mahdollisuus ilmaista itseään. Mahdollisuus itsensä ilmaisuun voi olla nimenomaan esimerkiksi suomen tai ruotsin kieli, kuvakommunikaatio, viittomat tai kehonkieli. (Malinen 2019, 17-18.)

Sandberg (2021, 237) kertoo kirjassaan siitä, että jokainen haluaa tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Kieli on sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä ajattelun väline. Kielen avulla voidaan ilmaista myös tunteita. Kielellinen kehitys on osa kokonaisvaltaista kehitystä. (Sandberg 2021, 237.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 23) mukaan kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla arjessa. Varhaiskasvattajien tulee ymmärtää kielen keskeinen merkitys lasten kehityksessä ja oppimisessa sekä vuorovaikutuksessa. Kielen kehitys on yhteydessä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Varhaiskasvattajat ovat lapsille kielellisiä malleja ja he rohkaisevat lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 23.)

Kirveslahden, Sivenin, Vahalan & Vihusen (2015, 154-159) mukaan lapsen kielen omaksuminen vaikuttaa moneen asiaan, kuten puheen ymmärtämiseen sekä itseilmaisuun. Kieli mahdollistaa oppimisen, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kaverisuhteet. Kielen kehitystä voidaan tukea ilmeillä ja puheella. Kielen kehityksen oppimiseen vaikuttaa kehittynyt keskushermosto sekä oma äidinkieltään kuuluva sekä puhuva ympäristö. Lapsi kuulee ympäristössään erilaisia äänteitä, tavuja ja sanoja, joiden kautta kielen kehityksen vaihe karttuu eteenpäin lapsen

kielellisellä tasolla. Lapsi on aktiivinen oppija. Leikeissä kommunikointi muiden lasten kanssa on paras tapa oppia puhumista. (Kirveslahti ym. 2015, 154-159.)

3 Kielen kehityksen osa-alueet

Kielen kehityksen osa-alueet voidaan jakaa monella eri tapaa. Keskitymme opinnäytetyösämme avaamaan Opetushallituksen (2022) sivuilta löytyviä kielen kehityksen keskeisiä osa-alueita. Ne löytyvät sellaisenaan myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022, 38). Kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisiä osa-alueita ovat vuorovaikutus-, kielen ymmärtämisen-, puheen tuottamisen - ja kielen käyttötaidot sekä kielitietoisuus, kielellinen muisti ja sanavaranto (Opetushallitus 2022).

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan toimintaa, joka on vastavuoroista. Varhainen vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä on perusta kielenkehitykselle. (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 10.) Kaikki ihmiset kykenevät jonkinlaiseen vuorovaikutukseen, kun he ovat toistensa seurassa. Vuorovaikutus voi olla tietoista tai tiedostamatonta ja esimerkiksi kielen käyttö on aina tietoista viestintää. (Launonen 2007, 17.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 38) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää vastata lasten vuorovaikutus aloitteisiin, oli se sitten sanallista tai sanatonta sekä kannustaa lapsia vuorovaikutukseen toisten kanssa. Aivan kuten Niemitalo-Haapola ym. (2020, 17) kirjassaan mainitsevat, että olennaista vuorovaikutustaitojen harjoittelussa on se, lapsi voi harjoitella itsensä ilmaisemisen lisäksi havainnoimaan sitä, miten toiset ihmiset reagoivat hänen toimintaansa.

Kielen ymmärtämiseen liittyviä asioita käsitellään myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Jotta kieltä voi ymmärtää, yksi oleellinen asia on sanavarannon kehittyminen. Asioita ja esineitä on tärkeää nimetä, jotta sanavarasto laajenee. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 38) painotetaan aikuisen kielellistä mallintamista, toiminnan sanoittamista ja keskustelua. Näiden taitojen mallittaminen tulee olla johdonmukaista ja suunniteltua, sekä nivotettu arjen eri tilanteisiin. Tärkeää on tarkan ja monipuolisen kuvailevan kielen käyttö näissä tilanteissa. Tarvittaessa voidaan käyttää vuorovaikutusta tukevia menetelmiä, kuten kuvia ja tukiviittomia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 38.) Tärkeintä on, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla ymmärretyksi, kuulluksi ja nähdyksi (Opetushallitus 2022).

Myös lapsen puhe kehittyy vuorovaikutuksessa muiden kanssa arjen erilaisissa tilanteissa (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 7). Puheen kehitys muiden kielen kehityksen osa-alueiden mukaan kehittyy jokaisella lapsella yksilöllisesti. Ympäristön vaikutus puheen tuottamisen kehitykseen on suuri. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 38) kerrotaan, että jotta lapsi oppii käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä, aikuisen tehtävä on rohkaista lasta puhumaan

muiden kanssa. Puheen tuottamista on seurattava ja ohjattava eri tilanteissa. Myös se, miten puhutaan, kuten esimerkiksi äänensävyjen ja äänenpainojen hahmottaminen ja ymmärtäminen on tärkeää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 38.)

Niemitalo-Haapolan ym. (2020,139) avaa kielen käyttötaitoihin liittyviä asioita. Se, miten kieltä käytetään eri tilanteissa ja miten eri asioita ymmärretään, liittyy vahvasti kielen käyttötaitoihin. Vuorovaikutustilanteiden merkitys myös kielen käyttötaidoissa on tärkeää. Jotta lapsi osaisi eri tilanteisiin sopivia kielen käyttötaitoja, hänellä tulee olla kyky keskustella ja kertoa asioista jäsentyneesti ja taito tulkita kielellisen viestin taakse kätkeytyneitä merkityksiä (esimerkiksi vitseissä). Kielen käyttötaitoja voidaan vahvistaa monipuolistamalla arkipäiväisiä keskustelutilanteita ja tukea lapsen tilannesidonnaista kielen käyttöä ja päättelytaitoja. (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 139.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 38-39) tarkennetaan, että tilannetietoisien kielen käyttöä voi vahvistaa kertomisen, selittämisen, ja vuoropuhelun harjoittelun avulla sekä erilaisiin teksteihin tutustumisen kautta.

Hakamo (2011, 54-55) avaa kirjassaan kielitietoisuuden merkitystä ja sen osa-alueita. Kielitietoisuus näkyy silloin, kun lapsi alkaa tietoisesti esimerkiksi leikkiä sanoilla ja tunnistaa esimerkiksi sen, onko sana suu lyhyt vai pitkä. Kielellinen tietoisuus näkyy kielen tutkimisena ja havainnointina. Fonologinen eli äännetietoisuus on esimerkiksi äänneiden ja riimiparien tunnistamista, morfologinen tietoisuus liittyy sanojen taipumiseen ja rakenteeseen, syntaktinen tietoisuus liittyy muun muassa lauseiden muodostamiseen, semanttinen tietoisuus liittyy sanojen merkityksen ymmärtämiseen esimerkiksi vitseissä ja pragmaattinen tietoisuus on sitä, että lapsi osaa käyttää kieltä tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 39) mukaan varhaiskasvattajien tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä iän myötä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Hakamon (2011, 59) mukaan kielellistä tietoisuutta voidaan harjoittaa monella eri tapaa. Riittelytehtävät auttavat kehittämään fonologista tietoisuutta, sanojen muistamista ja tuottamista. Äännetietoisuutta voi harjoitella muun muassa siten, että sanat jaetaan äänneisiin. Sanojen vertailu kehittää esimerkiksi sitä, mitkä sanat kuulostavat samalta. Sanan rakenteen oivaltamiseen auttavat esimerkiksi sanojen pilkkominen tavuiksi. Tähän liittyy myös sanojen muuntelu (esimerkiksi tavujen poistaminen/lisääminen sanoista). (Hakamo 2011, 59.) Niemitalo-Haapola ym. (2020, 9-11) kertovat kirjassaan, että sillä ympäristöllä, jossa lapsi kasvaa, on suuri vaikutus kielen kehittymiselle. He lisäävät, että lapsen oppimisympäristössä tärkeintä arjen yhdessäolon hetket, jolloin lapselle voi tarjota erilaisia kielellisiä virikkeitä ja haasteita. Lapsi tarvitsee aikuisen mallia toiminnallisessa vuorovaikutuksessa siihen, mihin ja miten kielellisiä ilmauksia voidaan käyttää, jotta hän voi oppia soveltamaan kielen sääntöjä ja löytämään tilanteisiin sopivia ilmauksia (Launonen 2007, 44). Hakamo (2011, 60) lisää vielä, että arkeen kuuluvat tekemiset ja leikit sekä perinteinen satujen kuuntelu edistävät kielellisen tietoisuuden lisäksi vuorovaikutus- ja puhetaitoja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 39) sanotaan myös, että puheen rinnalla käytetään esimerkiksi visuaalisia,

auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä kirjoitettuja tekstejä. Nämä tukevat monilukutaitoa. Kaikkia edellä mainittuja harjoitteita onkin tärkeää nivottaa arjen pedagogiikkaan.

Niemitalo-Haapolan ym. (2020,77) kertoo kirjassaan sanavarannosta. Sanaston kehittyminen alkaa ensimmäisen ikävuoden lopulla, kun lapsi alkaa ymmärtämään sanastoa. Sanastoa voidaan tarkastella sen tunnistamisen ja nimeämisen avulla. Tunnistaminen liittyy esimerkiksi siihen, miten lapsi ymmärtää annettuja ohjeita. Nimeäminen taas liittyy siihen, miten lapsi osaa nimetä erilaisia asioita ja tuottaa arkipäivän tilanteissa tarvitsemiaan sanoja. Sanaston kehittymistä on mahdollista tukea arjessa nimeämällä ja kuvailemalla eritoten niitä asioita, josta lapsi on kiinnostunut sekä leikkien, pelien ja kirjankatseluhetkien avulla. (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 77.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 39) korostetaan myös loru- ja laululeikkien merkityksen kielellisen muistin kehittämisessä ja että aikuisen tehtävä on tukea tietoisesti sekä säännöllisesti sen kehitystä.

4 Kielen kehityksen pääpiirteet ja huolta herättävät asiat kielen kehityksessä

Niemitalo-Haapola ym. (2020, 9) mainitsevat kirjassaan, että lapsi oppii tyypillisesti oman äidinkielenensä sanastoa, puhemotoriikkaa ja vuorovaikutustaitoja ensimmäisen kuuden elinvuotensa aikana. Tämä on siis aika, jolloin lapsi on varhaiskasvatusikäinen, eli toisin sanoen alle kouluikäinen. Kirveslahden ym. (2015, 154-159) mukaan varhaiskasvatuksessa on tärkeää havainnoida lapsen kielen kehitystä sekä tuntea lasten kielen kehityksen pääpiirteet peilaten ikävaiheeseen. Näin pystyy havainnoimaan kieltä kehityksen mukaisesti. Hakamon (2011, 26-27) mukaan puheen kehityksen pääpiirteet alle kouluikäisillä ikäkausittain ovat seuraavat. 0-1-vuotiaat ääntelevät ja vastaavat hymyyn, joteltelevat, kaipaavat seuraa, huutelevat, matkivat äänneitä, erottavat ilmeitä ja eleitä sekä etsivät tuttuja esineitä katseellaan niihin viitatta sanoilla. 1-2-vuotiaat kiinnostuvat puhumisesta sekä kuuntelusta, sanovat ensimmäisiä sanojaan ja alkeellisia lauseita sanojen ja taivutusten ollessa kuitenkin puutteellisia. 3-vuotiaana puhe on pääosin ymmärrettävää ja lapsi käyttää monisanaisia lauseita puheen kuitenkin mahdollisesti ollessa vielä takeltelevaa. 4-vuotiaana lapsi käyttää jo kieliopillisesti oikeita lauseita ja puhe on selvää, vaikka kaikki äänneet eivät vielä ole hallussa. 5-vuotiaana puhe on monipuolista ja sujuvaa, taivutusmuodot ja lauseen muodostamiseen ovat yleensä oikea oppis- ilmaisu- ja taivutusmuodot ollessa tarkkoja. R-, S- ja L-äänneiden virheet ovat vielä yleisiä 5-vuotiailla. 6-7-vuotiaana lapsi hallitsee reilu 10 000 sanaa, nimeää sujuvasti esineitä ja symboleita, puhe on selkeää ja kieliopillisesti oikeaoppista ja vuorovaikutustaidot ovat jo kehittyneet enemmän.

Kirveslahti ym. (2015, 154-159) kertoo kirjassaan, että kielen kehitystä on tärkeää havainnoida varhaiskasvatuksessa sekä huomioida jos kielen viivästystä on huomattavissa. Kielen kehitykseen on mahdollista saada tukea puheterapeutilta sekä erilaisia neuvoja neuvolasta.

Kielen kehityksen viivästyminen voi näkyä esimerkiksi siten, ettei lapsi ymmärrä ohjeita, ei löydä sanoja, sanavarasto on pieni, ääntäminen on vaikeaa, lapsi ei pysty seuraamaan kaksiosaisia ohjeita, lapsi ei ota kontaktia tai tutki ympäristöään. On hyvä muistaa kielen kehityksen vaiheet ikävaiheissa sekä herkästi reagoida tuen tarpeisiin. (Kirveslahti ym. 2015, 154-159.) Hakamon (2011, 17) mukaan lapsi on ohjattava avun piiriin, jos kehityksessä todetaan selkeää viivettä. Riittävän ajoissa havaittuja oppimisvaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja lieventää kuntoutuksen avulla (Hakamo 2011, 17).

Hakamo (2011, 17-18) kertoo kirjassaan, että kielen kehityksen viivästymät näyttäytyvät kielellisten taitojen hitaana omaksumisena ja kapea-alaisena hallintana. Puheen kehityksen pulmat saattavat näyttäytyä 2-4-vuotiailla lapsilla siinä, että lapsi puhuu vähän ja sanat saattavat kuulostaa vääriltä. Äänteistöön liittyvät ongelmat ovat yksi kielen kehityksen viivästyistä. Ne voivat liittyä joko artikulaatioon tai äännejärjestelmään (erityisesti R- ja S-äänteet ja suun ääntöelinten motoriikka). Yksittäiset äännevirheet ovat kuitenkin yleisiä varsinkin 5-vuotiailla. Puheessa voi myös olla sanan taivutuksiin ja lauserakenteisiin liittyviä haasteita. Puheessa lauseiden muodostaminen järkeväksi on tuolloin hankalaa. Kielen merkityksiin liittyvät haasteet saattavat näkyä sanavaraston kapea-alaisuutena, kuulomuistin heikkoutena tai esimerkiksi siinä, että asioiden kuvailu on lapselle hankalaa. (Hakamo 2011, 17-18.)

Hakamo (2011, 6-7) kertoo kirjassaan, että puheen sekä kielen vaikeudet ovat lisääntyneet. Onkin tärkeää, että kielellistä kehitystä tuetaan säännöllisesti ja tavoitteellisesti kaksivuotiaasta lähtien. Eikä pelkästään niin, että satunnaisia tuokioita on silloin tällöin. Varhaiskasvattajien on hyvä seurata lapsen varhaista kiinnostusta kirjoihin sekä miten vauvaikäiset kommunikoivat. Kasvattajien tehtävä on rohkaista lapsia puhumaan sekä kehittämään kielellisiä taitojaan ja valmiuksiaan päivittäin. (Hakamo 2011, 6-7.) Myös vuorovaikutukseen kannustaminen toisten kanssa on tärkeää tehtävä varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus 2022).

5 Pedagogiikan merkitys varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 luvun 3§:ssä varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen kehitystä ja kasvua, tukea edellytyksiä oppimiseen, toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa, luoda kehittävä ja oppimista edistävä oppimisympäristö, antaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, huomioida yksilöllisesti tuen tarve ja reagoida tuen tarpeeseen, kehittää vuorovaikutustaitoja, varmistaa lapsen osallisuus sekä toimia yhteistyössä vanhempien tai huoltajien kanssa.

Sandberg (2021, 24-25) kertoo kirjassaan päivähoidon muuttumisesta varhaiskasvatukseksi. Enää ei puhuta päivähoidosta, jonka pääsääntöinen tarkoitus oli mahdollistaa huoltajien työsäkäynti. Päivähoito on muuttunut varhaiskasvatuslain (540/2018) tullessa voimaan

nimitykseltään varhaiskasvatukseksi. Varhaiskasvatuksessa yhdistyvät hoito, kasvatus ja pedagogiikka. Tämä tarkoittaa sitä, että lasta hoidetaan, kasvatetaan ja opetetaan arjen toistuvissa rutiineissa suunniteltujen tuokioiden sekä pedagogisen toiminnan avulla. Tätä kutsutaan myös EDU-CARE-malliksi, joka muodostuu sanoista Education ja care. (Sandberg 2021, 24-25.) Onkin tärkeä määritellä, mitä pedagogiikka sitten on.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 18) mukaan pedagogiikka perustuu etenkin kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon. Pedagogiikka on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Pedagogisen toiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja oppimista. Pedagogiikka on myös ammatillisesti johdettua ja sitä toteuttaa ammattihenkilöstö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 18.) Pedagogisen tuen tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen tuen tarpeita ja ehkäistä oppimisen pulmia. (Sandberg 2021, 11). Pedagogiikka on laadukkaan varhaiskasvatuksen arvoperusta. Se näkyy kokonaisuudessaan lapsen arjessa, kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Pedagogisen tuen menetelmät tulee näkyä lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Sandberg 2021, 18-19.) Arjen pedagogiikka on käsitteenä hyvin tärkeä ja ajatuksia herättävä. Suunnitellun toiminnan ja tavoitteiden tulee aina olla lähtöisin lapsesta, lapsen hyvinvoinnista, lapselle ominaisesta tavasta toimia sekä niiden tulisi olla nivoutuneita lapsen merkityksellisiin kokemuksiin. Pedagogiikan tulee näkyä eritoten siinä, miten päivittäinen toiminta on suunniteltu ja järjestetty. On tärkeää suunnitella tarkoituksenmukaisesti ja yksilöllisesti lapsen koko hoitopäivä, sillä kokonaisuus on tärkeämpää, kuin järjestää yksittäisiä toimintatuokioita. (Mikkola & Nivalainen 2010, 8.)

Sandberg (2021, 13) mainitsee varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen olevan otollinen paikka lapsen taitojen kehittymisen tukemiseen tutkituilla ja tehokkailla vahvuusperustaisilla menetelmillä, jotka innostavat lasta. Suunnitellut pedagogiset tukitoimet ovat työkalu kasvattajille vaikeissa ja hankalilta tuntuissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksen yhtenä päämääränä on tehdä pedagogista pohjatyötä lapsen tulevaa koulua varten. Jokainen lapsi kehittyy eri tahtiin ja omalla tavallaan, joten onkin tärkeää jokaisen kohdalla yksilöllisesti pohtia, miten lasta pedagogisesti tuetaan. (Sandberg 2021, 13.)

Sandberg (2021, 26-27) kertoo kirjassaan jokaisen lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman tärkeydestä. Jokaisella lapsella on oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Näin ollen jokaiselle lapselle kirjataan varhaiskasvatussuunnitelma niiden toteutumista, seurantaa ja arviointia varten yhteistyössä huoltajien sekä tarvittaessa moniammatillisen yhteisön kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman teossa tulee ottaa huomioon lapsen vahvuudet, kehittymisen kohteet ja mahdolliset tuen tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kasvatuksen, hoidon sekä oppimisen kannalta pedagogisesti oleelliset tavoitteet ja menetelmät. Pedagogiset menetelmät muodostuvat sellaisiksi menetelmiksi,

joita lapsen kanssa yhdessä konkreettisesti käytetään. Tavoitteet kirjataan aina pedagogiselle toiminnalle, ei lapselle itselleen. (Sandberg 2021, 26-27.)

Miten pedagogisia suunnitelmia sitten yhdistetään lapsen arkeen käytännössä, jotta pedagoginen tuki palvelisi lasta mahdollisimman hyvin arjessa, eikä tuki jäisi vain yksittäisten järjestettyjen tuokioiden varaan? Sandberg (2021, 62-64) avaa kirjassaan myös tätä. Kaikki lähtee lapsen havainnoinnista arjessa, miten lapsi siinä toimii ja mitä tuen tarpeita havaitaan. Ne kaikki kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen lisäksi sinne kirjataan tavoitteet pedagogiselle toiminnalle sekä keinot tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Kaikkien ryhmässä olevien varhaiskasvattajien tulee olla tietoisia mitä suunnitelmaan on kirjattu, jotta kaikki voivat siihen sitoutua omalla pedagogisella toiminnallaan järjestelmällisesti valittujen pedagogisten menetelmien mukaisesti. Käytännön tilanteissa suunniteltuja asioiden toimivuutta arvioidaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Myös lapsen oma mielipide tulee ottaa huomioon kaikessa. Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma tulee nivottaa ryhmän toimintasuunnitelmaan niin, että jokaisen lapsen ääni ja pedagogiset menetelmät ovat näkyvissä myös koko ryhmän toimintaa sekä yleisiä tavoitteita suunnitellessa. (Sandberg 2021, 62-64.)

6 Pedagogisen tuen asteet ja niihin liittyvät tukimenetelmät

Heiskanen & Syrjämäki (2022, 8) kertovat kirjassaan uudistetusta toimintakulttuurista tuen askeleiden näkökulmasta. Toimiva tuki on yksi lapsen perusoikeuksista. Se vaatii jokaiselta kasvattajalta sitoutuneisuutta ja halua kuulla lasta aidosti. Jokaisen ryhmässä olevan varhaiskasvattajan panosta tarvitaan tuen antamiseen yhteisten toimintaperiaatteiden pohjalta. Tuen avulla lasta kannatellaan ja luodaan vanhemmille luottamuksellinen kuva siitä, että varhaiskasvatuksessa asiat sujuvat ja lapsi saa tarvittavaa tukea. (Heiskanen & Syrjämäki 2022, 8.)

Lapsi voi saada joko yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Sandberg (2021, 32-33) avaa kirjassaan enemmän tuen asteita. Tuen eri portaita on kolme: Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Yleinen tuki kuuluu kaikille ja se kuuluu osana laadukasta pedagogiikkaa. Yleiseen tukeen kuuluu muun muassa: ohjaamista, ennakointia, arjen struktuurien luomista sekä käyttöönottoa, ympäristön muokkaamista ja sensitiivisyyttä. Mikäli yleinen tuki ei riitä, lapselle on tehtävä pedagoginen arvio, jossa arvioidaan, olisiko tehostettu tuki hyödyllisempää. Pedagoginen arvio käsitellään ja tehostettu tuki myönnetään moniammatillisessa työryhmässä, johon saattaa kuulua muun muassa päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja psykologi. Tehostetun tuen portaalla lapselle tehdään tehostetun tuen oppimissuunnitelma, mikä on laakisäätöinen. (Sandberg 2021, 32-33.) Tehostettu tuki on säännöllisempää kuin yleinen tuki ja se koostuu monesta eri tukimuodosta, jota käytetään samanaikaisesti arjessa (Heiskanen &

Syrjämäki 2022, 17). Lisäksi moniammatillinen yhteistyö ja erityisopetus sekä konsultaatio korostuu tehostetun tuen tukitoimissa (Heiskanen & Syrjämäki 21).

Sandberg (2021, 32-37) kertoo tarkemmin siitä, miten tehostettu näkyy käytännössä. Tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa keskitytään pedagogiin ratkaisuihin, joita voi olla muun muassa kuvakommunikaatiotuki, pienryhmätoiminta, yksilötyöskentely ja apuvälineet keskittymisen tueksi (esimerkiksi stressilelu). Tehostettu tuki on voimassa niin kauan kuin on tarve. Heiskanen & Syrjämäki (2022, 21-22) lisäävät kirjassaan, että tukitoimet voivat olla rakenteellisia, pedagogisia ja hoidollisia. Rakenteellisia tuen muotoja ovat esimerkiksi henkilöstön koulutukset, lisäresurssit, lapsiryhmän pienentäminen sekä varhaiskasvatukseen osallistumista edistävät tulkitsemis- ja avustamispalvelut ja apuvälineiden käyttäminen. Pedagogisiin tukitoimiin kuuluu muun muassa struktuurien luomisen, sensitiivisen vuorovaikutus- ja kommunikointitapojen ja yhteisten pedagogisten menetelmien ja toimintatapojen lisäksi toiminnan suunnittelu, dokumentointi ja arviointi. Hoidollisiin tukitoimiin kuuluu sairaanhoidolliset, hoidolliset ja avustamiseen liittyvät tukitoimet. (Heiskanen & Syrjämäki 2022, 21-22.) Sandberg (2021, 32-37) jatkaa, että jos tehostettu tuki ei riitä, lapselle tehdään lakisääteinen pedagoginen selvitys mahdollisesta erityisen tuen tarpeesta. Erityinen tuki on vahvin ja korkein porras ja sen päätös on hallintopäätös. Lapselle tulee laatia lakisääteisesti tuolloin henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Tähän saattaa muiden tukitoimien lisäksi kuulua muun muassa erityisopetusta. (Sandberg 2021, 32-37.)

Opinnäytetyössämme keskityimme erityisesti siihen, miten tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa on kielen kehityksen tukemisen osalta huomioitu arjen pedagogiikka ja miten tehostetua oppimissuunnitelmaa hyödynnetään tukitoimien osalta arjessa.

7 S2-lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa

Monikulttuurisia kohtaamisia, oppaassa varhaiskasvatuksen arkeen (2012, 6-8) kerrotaan siitä, miten monikulttuurisia lapsia sekä heidän perheitään olisi hyvä huomioida varhaiskasvatuksessa. Yhteistyötä rakennetaan varhaiskasvatuksessa monikulttuurisen perheen kanssa yksilöllisen kohtaamisen ja yhteistyön avulla. Yhteistyö tarkoittaa aikuisten yhteisvastuullista huolenpitoa lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta. Yhteistyössä huomioidaan, miten vanhemman lasta koskeva näkemys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi sekä miten se yhdessä jaetaan vuoropuhelussa ammattilaisen kanssa. Yhteistyön avulla pystytään tunnistamaan varhain lapsen tuen, avun ja suojelun tarve. Henkilöstön vastuulla on luoda tasavertainen yhteistyö, joka toimii. Yhteistyö vaatii työntekijöiltä vahvaa kulttuurien osaamista, tuntemusta sekä kunnioitusta perheitä kohtaan. Työntekijöillä pitää olla kärsivällisyyttä sekä aidoisti halua aitoon yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa voi keskustella heidän historiastaan ja heidän tapakulttuuristaan. Kasvattajien on hyvä olla kiinnostuneita

heidän perheiden kulttuuritavoista sekä saada arkeen vanhempien toiveita heidän kulttuuristaan ja uskonnostaan. On myös hyvä keskustella siitä, millaisia odotuksia perheellä on koskien päiväkotia sekä mitä tavoitteita, ajatuksia, kulttuurieroja tai kysymyksiä heillä on liittyen vanhemmuuteen. S2-lasten vanhemmilta on tärkeää kysyä, miten heillä esimerkiksi ilmaistaan tunteita ja miten suhtaudutaan esimerkiksi silittämiseen päivän levon aikana. (Monikulttuurisia kohtaamisia, opas... 2012, 6-8.)

Monikulttuurisia kohtaamisia, oppaassa... (2012, 7-8) avataan lisää tietoa lapsen näkökulmasta. Päiväkodissa lapsen on saatava tuntee olevansa hyväksytty sellaisena kuin hän on. Hänen kulttuuriinsa kohdataan, huomioidaan ja suhtaudutaan siihen myönteisesti. Työyhteisöissä varhaiskasvatuksessa on tärkeä huomioida millaisen ensivaikutelman lapsi sekä hänen perheensä saa saapuessaan päiväkodista. Lapset aistivat helposti aikuisten asenteita esimerkiksi eleistä, ilmeistä ja äänensävyistä. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristö huomioidaan S2-lapsille sopivaksi. Ryhmätiloja muokataan niin, että kulttuurien monimuotoisuus tulee näkyväksi. Toiminnassa tulee huomioida havainnollisuus esimerkiksi kuvia käyttämällä. (Monikulttuurisia kohtaamisia, opas... 2012, 7-8.)

Monikulttuurisia kohtaamisia, oppaassa... (2012, 6-8) kerrotaan S2-opetuksesta. Varhaiskasvatuksessa S2-opetuksen tehtävänä on kehittää lapsen suomen kielen taitoa, jotta hän pystyy ilmaisemaan itseään, tulee ymmärretyksi vuorovaikutustilanteissa ja että ymmärtäisi toisia. Kaikki vuorovaikutustilanteet lasten kanssa, kuten leikki ja laulut ovat tärkeitä oppimishetkiä. S2-lasten kielen kehityksen harjaantuminen tapahtuu yhteisissä leikkihetkissä ja vuoropuheluissa lasten kanssa. Lähtökohtana S2-opetukselle ovat lapsilähtöisyys, toiminnallisuus ja leikki. Tärkeää on saada oppiminen huomioitua varhaiskasvatuksen arkeen sekä lapsen jokapäiväiseen elämään. Oppimisessa panostetaan lapsen omatoimisuuteen sekä aikuisen mallittamiseen. Tärkeää varhaiskasvatuksessa on myös toiminnan sanoittaminen ja kuvittaminen sekä puheen harjoittelu. Varhaiskasvatuksessa jokainen ryhmän kasvattaja on lapsen kielenopettaja. Kaikki kasvattajat kiinnittävät huomiota omaan ilmaisuunsa sekä puheeseensa ja kuvien hyödyntämiseen arjessa. (Monikulttuurisia kohtaamisia, opas... 2012, 9-10.)

Monikulttuurisia kohtaamisia, oppaassa... (2012, 9-10) kerrotaan, että varhaiskasvatuksessa kielen oppiminen tapahtuu kuvien, ilmeiden, eleiden ja leikkien avulla. Kuvitettu päiväjärjestys ja kuvat auttavat lasta ennakoimaan päivän tapahtumia sekä selkeyttämään sitä, mitä aikuinen hänelle sanoo. Kuvien hyödyntäminen kommunikoinnin tukena luo lapsen ja kasvattajan välille turvallisuutta sekä ymmärtämisen kykyä. Kuvien hyödyntäminen S2-lasten kanssa edistää tasa-arvoista osallisuutta sekä vuorovaikutusta lapsiin ryhmässä. Kuvien avulla pystytään ennakoimaan lapselle kerrottua asiaa, esimerkiksi sitä, milloin mennään syömään. On myös tärkeää huomioida S2-lasten kanssa se, ettei korjaa heidän puhettaan ja kuuntelee heidän kertomansa asiat vaikkei niitä ymmärtäisi. Kasvattajan on tärkeää puhua hitaasti, selkeästi sekä kuuluvasti ja huomioida vuorovaikutuksen pysyvyys. S2-lasten kanssa kielen

oppiminen mahdollistuu toiminnan kautta sekä itse arjessa. (Monikulttuurisia kohtaamisia, opas... 2012, 9-10.)

Miten S2- lapsen kielen kehitystä sitten seurataan säännöllisesti ja tavoitteellisesti. Monikulttuurisia kohtaamisia, oppaassa... (2012, 10) kerrotaan siitä enemmän. S2-lasten kielen kehityksen arvioinnissa huomioidaan, kuinka kauan lapsi on ollut suomenkielisessä ympäristössä. Isona osana kielen kehityksen seuranta on tärkeää myös tiedustella lapsen vanhemmilta heidän oman kielensä kehityksestä ja sen seurannasta. Parhaiten kielen kehitystä seurataan dokumentoinnin, arvioinnin ja havainnoinnin avulla. Kasvattajan havainnoissa S2-lapsia on huomioitava lapsen toiminnallisuus ryhmässä sekä vuorovaikutustilanteet muihin lapsiin sekä aikuisiin. Kertooko lapsi sanoin, elein tai onko hän aktiivinen leikkijä. Lapsen leikkiä on hyvä havainnoida, kuinka se sujuu muiden lasten kanssa tai yksinään. Arvioinnin sekä havaintojen perusteella pystytään huomioimaan erilaisia tukimuotoja suomen kielen opetuksen avuksi. Kasvattajilla kannattaa olla käytössä vihko, johon he voivat merkitä kehitystä sekä havaintojaan. Vuoden jälkeen lapsen arviointiin voidaan hyödyntää lumiukko- sekä kettutestejä. (Monikulttuurisia kohtaamisia, opas... 2012, 10.)

Varhaiskasvatuksessa voidaan myös hyödyntää esimerkiksi muistipelejä, taikapusseja, lorupusseja, tunnekortteja, värikortteja, kuva- ja sanakirjoja sekä erilaisia kielen kehitykseen perustuvia materiaaleja kuten Roihusten arjessa- materiaalia.

8 Kielipeda -työväline ja Roihusten arjessa -materiaali

Vihdin kunnassa on suositeltu ottamaan varhaiskasvatuksen yksiköihin käyttöön Kielipeda -työväline. Kielipeda -työväline on kehitetty eritoten tukemaan monikielisten lasten suomen kielen oppimista sekä yleisesti kehittämään kielitietoisia pedagogisia toimintatapoja. Kielitietoisuuden pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa, Kielipeda -työväline (2020, 3-8) kerrotaan enemmän Kielipeda -työvälineestä. Kielipeda -työvälineen avulla kiinnitetään huomiota kielitietoiseen oppimisympäristöön, tutkitaan yhteistyössä vanhempien kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa ja seurataan miten monikielisen lapsen suomen kielen taidot kehittyvät. Tärkeää on tarkastella varhaiskasvattajien toimintaa sekä sitä, miten ympäristössä kielitietoisuus on huomioitu. Varhaiskasvattajien on tärkeää toimia mallina lapsille sekä varmistaa se, että lapsi tulee ymmärretyksi. Oppimisympäristö, joka on kielitietoinen, kielet ovat esillä sekä läsnä kaikkialla koko ajan. Tämä koskee lapsen omaa äidinkieltä ja suomen kieltä. Varhaiskasvattajien on myös oltava tietoisia siitä, mitä kieliä lapsen ympäristöissä puhutaan. Varhaiskasvattajien on tärkeää lisäksi herättää kiinnostusta sekä uteliaisuutta lapsissa toisiin kulttuureihin ja katsomuksiin. Toimintakulttuurin pitää rikastuttaa monipuolisesti ja lapsilähtöisesti lapsen suomen kielen taidon oppimista huomioiden puheen tuottaminen, ymmärtäminen sekä käyttäminen. Ryhmässä tulee olla erilaista kirjallisuutta (esimerkiksi vieraskielistä),

lapsille tulee lukea ja kertoa tarinoita, sekä kannustaa heitä itse keksimään satuja (esimerkiksi saduttamisen avulla). Materiaalista löytyy erilaisia arviointikaavakkeita, joiden avulla on helpompi suunnitella sekä arvioida toimintaa. (Kielitietoisen pedagogiikan kehittäminen... 2020, 3-8.)

Roihusten arjessa -materiaali on lautapeli, joka tukee kielen kehitystä kehittävän sekä hyödyllisen leikin kautta. Pelissä opitaan uusia asioita lasten kanssa yhdessä. Pelin avulla pystytään saamaan opettavaisia leikkihetkiä hiljaisempienkin lasten kanssa, koska peliin voi osallistua riippumatta oman kielen kehityksen tasosta. Roihusten arjessa -materiaali on kuvitettu visuaalisesti Nadja Saarellin kuvittamiin perheen arki tilanteisiin. Siinä oleva käyttöopas sisältää pelivälineitä ja keinoja erilaisiin leikkeihin. Käyttöoppaan avulla kasvattajat pystyvät hyödyntämään Roihusten arjessa -materiaalia lasten kanssa, joilla suomi on toisena kielenä. Roihusten arjessa -materiaaliin mahdollistetaan myös fyysisiä koulutuksia. Roihusten arjessa -materiaali toimii työkaluna puhevammaisten tulkeille, erityisopettajille, vanhemmille, puheterapeuteille, S2-opettajille ja varhaiskasvatuksen ammattilaisille. (Kipinäkeskus 2022.)

9 Aiempia opinnäytetöitä

Tampereen yliopiston opiskelijat Hukka & Lepikko (2020) ovat tutkineet varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia S2-lasten osallisuuden tukemisesta. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia oli tutkittu S2-lasten kielen kehityksen sekä osallisuuden tukemisen näkökulmasta. Tutkimuksessa oli tutkittu myös mitä haasteita varhaiskasvatuksen opettajat kokivat varhaiskasvatuksen arjessa ryhmän opettajina, kun lapset puhuivat suomea toisena kielenään. (Hukka & Lepikko 2020, 30.)

Tutkimusaineiston he olivat keränneet tässä tutkimuksessa lomakkeella, joka sisälsi kysymyksiä koskien varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmia aiheeseen. Kysely oli jaettu Facebook ryhmään ja kyselyyn oli vastannut 68 varhaiskasvatuksen opettajaa. Kyselyiden tuloksista huomattiin, että varhaiskasvatuksen opettajat kokivat haasteita varhaiskasvatuksen arjessa, sekä heillä oli S2-lasten osallisuuden huomioimiseen/tukemiseen monenlaisia keinoja. Kommunikoinnin haasteet sekä kulttuurilliset haasteet nousivat haasteena kyselyn tuloksista. Tutkimuksessa tuli myös ilmi, että osallisuuden toteutuminen toteutui yleisesti koko ryhmän osalta paremmin kuin S2-lasten osalta. Tutkimuksen tuloksista huomattiin myös se, että varhaiskasvatuksen opettajat kokivat kommunikoinnin tärkeänä osana vuorovaikutuksen sekä yhteistyön välineenä. Tuloksista huomattiin lasten mielipiteiden sekä toiveiden ymmärtämisen merkitys, koska tämä on suuressa osassa osallisuuden ylläpitoa. Kyselylomakkeen vastauksissa oli otettu huomioon myös lapsen perhe, kielen kehityksen tukeminen, yhteistyön tärkeys sekä varhaiskasvatuksen yksilöllinen huomioiminen kehityksen osalle. Tuloksista selvisi, että päivittäiset pienetkin kohtaamiset S2-lapsen vanhemman kanssa olivat tärkeitä. Niissä tilanteissa

hyödynnettiin ulkopuolista tulkkia, kuvakortteja tai elekieltä. Varhaiskasvatuksen opettajat nostivat myös esille sen, että lapsen oman äidinkielen vahvistaminen oli iso osa suomen kielen oppimisen prosessissa. (Hukka & Lepikko 2020, 30.) Tutkimuksessa tulokset kertoivat myös tulevaisuuden tarvetta muutokselle yhteiskunnalliseen tasoon varhaiskasvatukseen sekä lisää resursseja ryhmiin. Tuloksissa ilmeni myös, etteivät resurssit jakaudu tasapuolisesti lapsiryhmissä, vaan voi olla esimerkiksi ryhmä, jossa oli paljon S2-lapsia, mutta henkilöstöresurssit muihin ryhmiin verrattuna olivat samat. (Hukka & Lepikkö 2020, 33-34.)

Toinen opinnäytetyö liittyi Jyväskylän yliopiston opiskelijan Riikosen (2017) tekemään opinnäytetyöhön aiheeltaan: varhaiskasvattajien käsityksiä suomi toisena kielenä opetuksesta ja itsestään sen toteuttajana. Siinä tavoitteena oli saada selville, millaista S2-opetus on sekä mitä ammatillista osaamista tähän tarvittiin. Tutkimus toteutettiin eteläsuomen kaupungissa ja siinä oli yhteensä kolme päiväkotia mukana. Näissä päiväkodeissa oli S2-opetuksen tarpeessa olevia lapsia. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta varhaiskasvatuksen kasvattajaa sekä se toteutettiin parihaastatteluna. (Riikonen 2017, 35-36.)

Tuloksista huomattiin, että S2-opetusta toteutettiin paljon sanastopainotteisena. Opetusta toteuttivat päiväkodin kaikki kasvattajat, mutta toteutukseen tarvittiin myös erityisosaamista. Mitä enemmän oli koulutus pohjaa, sitä tavoitteellisempaa oli opetus, mutta erot olivat pieniä. Kaikki kasvattajat toimivat yhdessä opettajina S2-lapsille. Tutkimuksessa kävi selville myös se, ettei S2-opetusta pidetä täysin toimivana varhaiskasvatuksessa. Tuloksista huomattiin, että S2-opetus-käsitettä ei osattu yhdistää varhaiskasvatukseen sopivaksi vaan se yhdistettiin enemmänkin koulumaailmaan käsitteeksi ja sinne soveltuvaksi. S2-opetuksessa käytettiin varhaiskasvatuksessa loruja, kuvakortteja, lauluja ja erilaisia menetelmiä. (Riikonen 2017, 35-36.)

Sanna Gladin ja Katri Vanamon (2019) opinnäytetyössä tutkittiin kielen kehityksen tukemista varhaislapsuudessa. Heidän metodinansa toimi systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Heidän tutkimuksensa myötä nousi vuorovaikutuksen tärkeys, koska lapsen kieli kehittyy vuorovaikutteisissa tilanteissa, joissa lapselle puhutaan. He kertoivat aineistosta nousseen esiin, että varhaiskasvatuksella on suuri merkitys ja vaikutus kielen kehityksen tukemiseen. He myös toivat ilmi lapsen kielen kehittymisen olevan prosessi, johon kuuluu monia vaiheita. He nostivat kielen kehityksen tukimenetelmiksi laulamisen, vuorovaikutustilanteet ja leikin. (Glad & Vanamo 2019, 5, 28-29.)

Katja Kusminin (2021) opinnäytetyö käsitteli lapsen kielen kehityksen tukemista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Hän oli perehtynyt tutkimuksiin ja erilaisiin koottuihin menetelmiin varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkimuskysymyksen ydin oli lapsen kielen kehityksen tukemisen menetelmät päiväkodissa ja niiden käyttöönotto. Hänen tutkimuksensa tuloksista kävi olmi, että tukimenetelminä käytettiin aikuisen

läsnäoloa, tukiviittomia ja kielinuppu-menetelmää. Tutkimuksesta nousi esiin varhaiskasvatuksen kentälle tarvittavia lisäkoulutuksia sekä se, että turvallinen ympäristö oppia ja kehittyä tukevat lapsen kielen kehitystä. Tutkimuksesta ilmeni myös, että varhaiskasvatuksen arki oli tärkeä osa lasten kielen kehityksen tukemisen prosessia. (Kusmin 2021, 6-7, 30-32.)

10 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa kerromme, kuinka toteutimme oman opinnäytetyömme. Ensimmäiseksi kerromme mikä oli opinnäytetyömme tarkoitus ja tavoite sekä mitkä olivat tutkimuskysymyksemme. Seuraavaksi kerromme mitä menetelmällisiä valintoja käytimme opinnäytetyösämme. Lopuksi kerromme, miten koostimme tutkimuksessamme käytettävän kyselykaavakkeen sekä miten jaoimme kyselylomakkeet.

10.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvattajien näkemyksiä siitä, miten kielen kehitystä tuetaan arjessa 52-lasten sekä niiden lasten kohdalla, joilla on tehostetun tuen oppimissuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta. Opinnäytetyön tavoitteena oli mahdollistaa tulosten avulla Vihdin kunnan varhaiskasvatukseen mahdollisesti uusia kehitysideoitu siitä, miten arjessa kielen kehitystä voidaan pedagogisesti tukea tai jos muita kehitysideoitu vastauksista tulee ilmi. Tutkimuksen avulla selvisi myös, miten Roihusten arjessa -materiaali sekä Kielipeda -työväline oli otettu käyttöön tai oliko niitä otettu käyttöön ollenkaan. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli: Miten kielen kehityksen tukeminen näkyy arjessa ja miten Kielipeda -työväline ja Roihusten arjessa -materiaali on otettu käyttöön?

Tutkimuksemme perustui laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen. Vilkka (2021, luku 5) avaa kirjassaan laadullisen tutkimuksen piirteitä. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tutkitaan ihmisten välisiä ja sosiaalisia merkityksiä. Nämä ovat lähtöisin esimerkiksi ihmisten ajatuksista, teoista, toiminnasta ja tapahtumista. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on, että tavoittaisimme sekä ymmärtäisimme ihmisten omat kuvaukset koetusta. (Vilkka 2021, luku 5.) Oman tutkimuksemme perustui siihen, että tutkimme nimenomaan varhaiskasvattajien kokemuksia siitä, miten kielen kehityksen tukeminen näkyy arjessa, joten laadullinen tutkimus oli meille sopivin valinta. Kokemukset perustuvat nimenomaan ihmisten omiin ajatuksiin ja tekoihin. Tavoitteenamme oli ymmärtää varhaiskasvattajien omia kokemuksia ja näkemyksiä tutkimuskysymyksiimme liittyvistä aiheista.

10.2 Menetelmälliset valinnat

Tuomi & Sarajärvi (2017, luku 3) kertovat, että laadullisessa tutkimuksessa yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä erilaisista dokumenteista

kasatut tiedot. Näistä voi valita jonkun yhden sopivan tai vaihtoehtoisesti niitä voi yhdistellä tai käyttää useampia kerralla (Tuomi & Sarajärvi 2017, luku 3). Käytimme tutkimuksessamme kyselylomaketta (liite 2), joka koostui avoimista kysymyksistä. Tutkimuskysymystemme avulla lähdimme miettimään sopivia avoimia kysymyksiä kyselyämme varten. Kyselystä teimme mahdollisimman selkeän ja lyhyen, jotta siihen löytyisi aikaa ajatuksella vastata omin sanoin. Ollisimme siis voineet valita yhtä hyvin sähköisen kyselylomakkeen, mutta päätimme koostaa paperisen kyselylomakkeen, johon jokainen sai vastata kirjallisesti. Tämän päätöksen teimme siksi, että kokemuksemme mukaan jotkut varhaiskasvattajat eivät ole innokkaita käyttämään tietokonetta, ja kynnys vastaamiseen helpottuu sillä, kun sen saa tehdä kirjoittamalla ihan perinteisesti kynällä. Tuomi & Sarajärvi (2017, luku 3.1) kertoo e-kirjassaan kyselyn idean olevan hyvin yksinkertainen. Kun haluaa tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi toimii kuten toimii, voi käyttää menetelmänä kyselyä. Paperimuotoon tehdyssä kyselylomakkeessa kyselyssä saattaa olla vastaamattomuuden riski ja myös se riski, että vastauksiin ei ole riittävästi käytetty aikaa. Laadullisessa tutkimuksessa vastaamattomuus ei ole kuitenkaan ongelma siinä, ettei tuloksia voi yleistää, sillä se ei ole laadullisessa tutkimuksessa tarkoitus. Tarkoituksena on ennemminkin saada tietoa tutkittavasta ilmiöstä, ja jos vastauksia ei tule riittävästi, niin vaarana on, ettei tutkimus kerro mitään siitä. Kyselyssä on se hyvä puoli, että se ei vie tutkijoiden aikaa niin paljon kuin esimerkiksi haastattelu. (Tuomi & Sarajärvi 2017, luku 3.1)

Tuomi & Sarajärvi (2017, luku 3.4) kertovat kirjassaan tutkimuksen aineiston koosta ja siitä, kuinka paljon aineistoa täytyy kerätä, jotta tutkimus olisi yleistettävissä. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koko ei ole tarkkaan määritelty ja tutkimukseen osallistuvien määrä voi olla pienikin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan esimerkiksi jotain ilmiötä tai ymmärtämään tiettyä toimintaa. Näin ollen on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on tutkittavasta asiasta tietoa ja kokemusta. Tutkimukseen osallistuvien valinnan tulee siis olla harkittua ja sopivaa tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2017, luku 3.4.) Käytimme tutkimuksessamme eliittiotantaa, joka tarkoittaa sitä, että valitsimme tutkimukseen henkilöitä, joilla ajattelemme olevan eniten tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Jaoimme kyselyt neljään varhaiskasvatuksen yksikköön ja sellaisiin ryhmiin, jossa oli 52-lapsia ja/tai lapsia, joilla oli tehostetun tuen oppimissuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta. Arjessa käytettävät tukitoimet ovat myös asioita, joita on kirjoitettu lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, ja kaikilla varhaiskasvattajilla pitäisi olla ne tiedossa, riippumatta ammattinimikkeestä. Tästä syystä kysely jaettiin jokaiselle ryhmässä työskentelevälle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle.

Tulosten tulkinnessa käytimme hyödyksi teemoittelua. Muodostimme etukäteen teemat, jotka olivat tutkimuskysymystemme mukaisesti seuraavat: Miten kielen kehitystä tuetaan ja miten Roihusten arjessa -materiaali ja Kielipeda -työväline oli otettu käyttöön arjessa. Lisäksi, jotta voi tietää miten kielen kehitystä tuetaan, on tärkeää tietää, minkälaisia tuen tarpeita ryhmässä on liittyen kielen kehityksen osa-alueisiin. Tämän lisäsimme siis yhdeksi teemaksi.

Tietoarkiston (2022) mukaan teemoittelussa on kyse siitä, että aineistosta paikannetaan tutkimusongelmien mukaiset aiheet eli teemat. Teemoittelussa aineistosta löydetään keskeisiä asiakokonaisuuksia ja piirteitä, jotka esiintyvät usein (Tietoarkisto 2022).

Käytimme tutkimuksessamme perusanalyysimenetelmää eli sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi perustuu siihen, että teoreettinen väljä viitekehys on esimerkiksi juuri kirjoitetun sisällön analyysi (Tuomi & Sarajärvi 2017, luku 4). Sisällönanalyysejä on kolmea erilaista: Aineistolähtöinen, teorialähtöinen ja teoriaohjaava. Tuomi & Sarajärvi (2017, luku 4.2) kertovat kirjassaan enemmän niistä. Aineistolähtöisessä analyysissä muodostetaan teoreettinen kokonaisuus aineistosta eikä aiemmin tehdyillä havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla tutkittavasta aiheesta ole käytännössä mitään tekemistä lopputulosten tai analyysin kanssa. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisempi tieto vaikuttaa analyysiin mutta se ei testaa aiempaa teoriaa.

Tuomi & Sarajärvi (2017, luku 4.2) avaavat teorialähtöisen analyysin piirteitä. Teorialähtöinen analyysi perustuu siihen, että se nojaa johonkin tiettyyn teoriaan tai auktoriteetin esittämään ajatteluun. Tutkimuksessa on tärkeää kuvata se mihin ajatteluun analyysi nojautuu ja avata siihen liittyvät käsitteet. Tutkittava ilmiö määritellään jo jonkun olemassa olevan tunnetun asian mukaisesti. Teorialähtöisen analyysin pohjana on usein aikaisemman tiedon testaaminen uudessa kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi 2017, luku 4.2.). Tutkimuksemme analyysi nojautuu siihen, että S2-lasten sekä tehostetun tuen lasten tarpeet linkittyvät kielen kehityksen osa-alueisiin ja tukitoimet voivat olla joko pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia. Kielen kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa pedagogisesti monella eri tavoin arjessa myös yleisen tuen lapsilla, mutta halusimme selvittää, kuinka eritoten tehostetun tuen lapsilla sekä S2-lapsilla kielen kehityksen tukeminen näkyy arjessa. Tämän tyyppisessä kontekstissa kielen kehityksen tukemista ei ole tiedettävästi tutkittu. Teorialähtöisessä analyysissämme lähdimme liikkeelle siitä, että teimme taulukon, jossa luokittelimme vastauksissa mainitut lasten eri tuen tarpeet kielen kehityksen eri osa-alueisiin (yläluokkiin), joita olivat vuorovaikutus, kielen ymmärtäminen, puheen tuottaminen, kielen käyttötaidot, kielitietoisuus, kielellinen muisti ja sanavaranto. Sen jälkeen etsimme niihin liittyviä alkuperäisilmauksia, joista muodostimme pelkistettyjä ilmauksia ja niiden mukaan luokittelimme tuen tarpeet pelkistetyksi alaluokkiin. (Liite 3) Seuraavaksi teimme taulukon tukitoimista arjessa, joihin muodostimme yläluokiksi pedagogisen tuen, rakenteellisen tuen ja hoidollisen tuen. Näihin etsimme myös alkuperäisilmauksia, joista teimme pelkistettyjä ilmauksia, joista niin edelleen muodostimme alaluokat annettuihin tukitoimiin. (Liite 4) Roihusten arjessa -materiaalin ja Kielipeda -työvälineen käyttöönottoa analysoimme suoraan vastausten perusteella (onko otettu käyttöön ja miten, sekä miksi ei ole otettu käyttöön).

10.3 Kyselylomakkeen koostaminen ja kyselyn jakaminen

Ensimmäisellä kysymyksellä halusimme kartoittaa ryhmässä olevien lasten tuen tarpeiden taustaa. Halusimme kysymyksen avulla selvittää, mitä eri tuen tarpeita ryhmistä löytyy tutkimuskysymykseemme peilaten. Täten myös varmistamme, että kyselyyn vastaavat varhaiskasvattajat ovat ymmärtäneet oikein kohderyhmän, jonka tuen tarpeita arvioidaan.

Toisessa kysymyksessä halusimme vastauksen siihen, mitä pedagogisia tukitoimia arjessa käytetään edellä mainittujen tuen tarpeiden vastaamiseksi. Tämän avulla saimme selville arjen tukitoimia, joita varhaiskasvattajat käyttävät aktiivisesti. Vastaukset peilautuivat hyvin teoriaan, jonka arvelimme olevan näin.

Kolmannessa kysymyksessä halusimme tietää näkemyksiä niistä keinoista, millä tavoin varhaiskasvattajat varmistavat, että edellä mainitut annetut pedagogiset tukitoimet tulevat huomioiduksi arjessa päivän aikana/viikon aikana. Tällä halusimme tietää, miten toimintaa arvioidaan sekä kuinka arjen pedagogiikka huomioitu toiminnan suunnittelussa, ja kuinka paljon tulee ilmi tuokiopainotteista toiminnan suunnittelua.

Neljännessä kysymyksessä halusimme selvittää, kuinka tuttuja työvälineitä Roihusten arjessa - materiaali sekä Kielipeda -työväline ovat varhaiskasvattajille. Lisäksi halusimme selvittää, miten ne on otettu käyttöön ryhmissä, ja jos niitä ei ole otettu käyttöön, niin mistä se johtuu. Erilaisia materiaaleja tulee päiväkotien käyttöön paljon, ja kokemuksemme mukaan niitä kaikkia ei aina ehdi/pysty ottamaan hektiseen arkeen käyttöön.

Viidennessä kysymyksessä halusimme antaa varhaiskasvattajille mahdollisuuden tuoda esiin omia ajatuksiaan niistä haasteista, joita koetaan kielen kehityksen tukemisessa arjessa S2-lasten ja/tai tehostetun tuen oppimissuunnitelman omaavilla lapsilla? Tämän avulla saisimme arvokasta tietoa arjen haasteista ja mihin ne kohdistuvat, sekä mahdollisesti ideoita siihen, miten haasteisiin voisi vastata.

Jaoimme kyselyt neljään varhaiskasvatuksen yksikköön ja sellaisiin ryhmiin, jossa oli S2-lapsia ja/tai lapsia, joilla oli tehostetun tuen oppimissuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta. Jos emme itse voineet niitä viedä, niin annoimme esihenkilölle ohjeet, miten toimia kyselylomakkeen jakamisessa. Annoimme vastausaikaa kaksi viikkoa. Muistutimme muutamia kertoja kyselyyn vastaamisesta. Vastauksia saimme yhteensä 17. Kyselyihin vastaamiseen vaikutti henkilöstön poissaolot, motivaatio, väsymys ja ajanpuute. Jaoimme kyselylomakkeet elokuun ja syyskuun aikana. Uusi toimintakausi oli alkamassa, mikä vaikutti siihen, ettei osa ehtinyt kiireeltään vastaamaan kyselyihin. Tutkimukseemme osallistujat olivat varhaiskasvatuksen työntekijöitä, varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia ja avustajia. Kyseiset henkilöt työskentelivät Vihdin kunnan päiväkodeissa. Aineiston säilytimme kotonaamme lukollisessa paikassa. Kaikki vastaukset säilytimme vain opinnäytetyön tekemisen

ajan, jonka jälkeen veimme ne tietoturvalaatikkoon hävitettäväksi. Käsittelimme kaikki vastaukset anonymisti.

11 Tulokset

Kerromme ensin tulokset, jotka liittyivät lapsilla esiintyviin tuen tarpeisiin. Vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa ilmeni haastetta muun muassa siinä, että lapsilla oli vaikeus ilmaista itseään sanallisesti. Tämä saattoi muun muassa johtua siitä, että lapsi oli arka tuottamaan puhetta vuorovaikutustilanteissa. Myös tunteiden ja tilanteiden sanoittamisessa koettiin olevan tuen tarvetta vuorovaikutukseen liittyen. Kielen ymmärtämisessä haasteita esiintyi käsitteiden hallinnassa ja ohjeiden ymmärtämisessä. Yksittäiset käsitteet ja lauseet olivat vaikeita ymmärtää. Puheen tuottamisessa haasteita esiintyi äännevirheinä ja sanallisen puheen tuottamisen vaikeutena. Esimerkiksi kertovassa puheessa oli haastetta. Kielen käyttötaidoissa haasteina oli kielellisen taidon puute, rohkeus käyttää kieltä ja tulla ymmärretyksi. Lapsilla saattoi olla hyvin vaihtelevia suomen kielen taitoja.

Ryhmässä yhdeksän S2-lastia. Kielitaito hyvin eri tasolla, osa ymmärtää päivittäistä puhetta ja nimeää asioita, osa ei ymmärrä kieltä yhtään ja kaikkea tältä väliltä.

Kielitietoisuudessa haasteet liittyivät sanojen taivuttamiseen (kielioppivirheet) ja artikulaatio- ja äännejärjestelmään. Äänteiden tuottamisessa oli haastetta ja sanoja oli vaikea taivuttaa kieliopin mukaisesti.

Äänteiden hallinnassa on haasteita (S, R, L), muistissa on haasteita (sanat/kirjaimet ei jää mieleen) ja kertovassa puheessa on haasteita.

Kielellisen muistin ja sanavarannon haasteet liittyivät sanavarannon kapea-alaisuuteen ja käsitteiden ymmärtämiseen. Sanavarastossa oli puutteita tai niukkuutta ja käsitteissä oli eritasoisia haasteita (esimerkiksi jotkut käsitteet olivat vaikeampia kuin toiset ja käsitteiden laajuudessa oli eritasoisuutta). Kirjainten nimeämisessä ja tunnistamisessa oli myös haastetta. Eräässä vastauksessa kuvattiin kuinka kirjaimet eivät jää lapsen muistiin.

Ohjeiden ymmärtämisen vaikeus, sanavaraston niukkuus, käsitteitä vaikea ymmärtää.

Seuraavaksi avaamme tulokset sen osalta, miten arjessa kielen kehitystä oli tuettu. Tuloksissa kävi ilmi, että vastausten mukaan pedagogista tukea annetaan arjessa hyvinkin paljon. Pedagogista tukea annettiin pedagogisin menetelmin ja toimintatavoin. Ryhmissä käytettiin paljon muun muassa tukitoimina kuvia, tukiviittomia, lauluja, loruja ja pienryhmätoimintaa.

Vahva kuvallinen tuki muun muassa viikko-ohjelmassa leikeissä, lauluissa, siirtymätilanteissa sekä kuvat tehtävätyöskentelyyn (esimerkiksi kuuntele-nyt tulee ohje).

Kaikilla ovat kuvat käytössä ja ruokapöydässä on kommunikointialustat ja ovissa päiväjärjestykset. Kuvatukimateriaalit tulee olla aina käden ulottuvilla.

Tukea annettiin myös sensitiivisin vuorovaikutus- ja kommunikointitavoin. Näitä tapoja olivat muun muassa selkeä puhe, keskustelu sekä henkilökohtainen tuki ja ohjaus.

Lyhyet ja yksinkertaiset ohjeet.

Vahva pienryhmätoiminta ja henkilökohtainen tuki.

Tukitoimissa tuotiin esiin myös toiminnan suunnittelun, dokumentoinnin ja arvioinnin merkitys. Näitä olivat muun muassa viikkosuunnitelman tekeminen, toiminnan suunnittelu ja S2-kartoitukset.

Lukemalla ryhmän toimintasuunnitelmaa ja sen pedagogista osaa ajoittain tiimipalaverissa sekä suunnittelemalla ryhmän toimintaa.

Lisäksi tukea annettiin struktuurien luomisen avulla. Struktuureita luotiin ryhmiin muun muassa päivä- ja viikkojärjestyksen myötä. Nämä olivat usein kuvitettuja ja niitä toistettiin rutiniinomaisesti.

Käytössä viikkostrukturi.

Hoidollista tukea ei mainittu tuloksissa lainkaan. Myöskään rakenteellisia ratkaisuja ei vastauksissa tuotu esiin. Sen sijaan suurin osa koetuista haasteista liittyi nimenomaan rakenteelliseen tukeen. Rakenteelliseen tukeen liittyvät henkilöstön koulutukset, lisäresurssit ja lapsiryhmän pienentäminen. Useissa vastauksissa varhaiskasvattajat kokivat, että henkilöstöresurssi ei ole riittävästi. Resurssien puute kävi ilmi useissa vastauksissa. Resurssien puute vaikutti vastausten mukaan muun muassa siihen, että tukea ei ole pystytty antamaan riittävästi eikä pienryhmätoimintaa pystytty toteuttamaan halutulla tavalla.

Resurssit vähäiset, kun tuen tarpeisia lapsia ja suuri lapsiryhmä.

Resurssien puute. Ajan puute.

Tarvitaan riittävästi henkilökuntaa, jotta voi pyörittää pienryhmätoimintaa, joka tukee varsinkin kielen kehitystä.

Varhaiskasvattajat kokivat myös, että heillä ei ole riittävää osaamista esimerkiksi S2-opetukseen. Lisäkoulutukset koettiin tarpeelliseksi ja niitä toivottiin lisää. Erillistä S2-opetusta ja eritoten omaa S2-opettajaa toivottiin myös S2-lapsille useissa vastauksissa.

S2-opetuksen osaamisessa puutetta, täytyy itse kouluttautua, että osaa opettaa. S2-opettajan puute kunnassa iso miinus.

S2-opetuksessa puutetta, täytyy itse kouluttautua, että osaa opettaa.

Koettiin myös, että lapsiryhmien koot olivat liian suuria ja haasteita lapsiryhmässä oli paljon. Lapsilla, joilla oli kielellisessä kehityksessä tuen tarvetta, saattoi esiintyä kehityksessä myös muita haasteita (muun muassa käytökseen liittyviä haasteita). Tämä vaikutti vastausten mukaan siihen, ettei kielelliseen tukeen ole pystytty antamaan tukea riittävästi esimerkiksi juuri käytösongelman vaatiessa enemmän tukea. Lapsiryhmissä koettiin vastausten mukaan tuen tarpeita olevan useammalla lapsella, joka vaikutti myös siihen, että tukea kielen kehitykseen ei ole pystytty antamaan yksilöllisellä tasolla riittävästi.

Arki on hektistä ja lapsiryhmässä on paljon levottomuutta ja hälyä. Pelkkään lapsiryhmän hallintaan ja ryhmän ohjaamiseen päivän toiminnoista toiseen menee tavattoman paljon aikaa ja energiaa.

Seuraavaksi kerromme tulokset liittyen Roihusten arjessa -materiaaliin sekä Kielipeda -työvälineeseen liittyen. Tulokset vaihtelivat jonkun verran kysyessämme kuinka tuttuja Roihusten arjessa -materiaali sekä Kielipeda-työväline ovat kyselyymme vastanneille varhaiskasvattajille. Roihusten arjessa -materiaali oli selkeästi tutumpi materiaali Kielipeda -työvälineeseen verrattuna.

Roihusten arjessa -materiaali kyllä. Kielipeda ei.

Vain noin kolmasosa vastasi onko Kielipeda -työväline tuttu vai ei, tai miten se on otettu käyttöön. Lähes kaikki vastanneista vastasivat Roihusten arjessa -materiaalia koskeviin kysymyksiin. Roihusten arjessa -materiaali oli otettu eri tavoin käyttöön arkeen. Materiaalia oli käytetty kuvamateriaalina (kuva/sana vastaavuuden opetteluna) sekä kuvasta kerrontana (esimerkiksi käyty läpi sen avulla käsitteitä, sanavarantoa, värejä).

Roihusten kuvamateriaalia on jonkun verran käytössä, oma tietoni niistä tullut erityisopelta ja vaatis minulta enemmänkin perehtymistä.

Materiaalia oli käytetty tukimateriaalina tehostetun tuen lapsille sekä S2-lapsille erillisissä tuokioissa ja pienryhmissä. Materiaalista oli saatu ideoita myös muuhun toimintaan.

Vähintään 1x vko roihusen arki -materiaali S2-tuokioissa. Ideoita myös muuhun toimintaan.

Osa mainitsi käyttävänsä muita materiaaleja kielen kehityksen tukemisessa. Noin puolet vastanneista ei ollut ottanut Roihusten arjessa -materiaalia vielä käyttöön tai heillä oli suunnitelmassa seuraavana kautena ottaa sen käyttöön. Osa vastanneista oli vähän tutustunut materiaaliin, mutta ei ollut ottanut sitä aktiivisesti käyttöön. Suurin syy miksi Roihusten arjessa -materiaalia ei ollut otettu käyttöön oli ajan puute.

En ole ehtinyt videota katsoa enkä yhtään perehtyä aineistoon, kotona en halua enää tehdä töitä, varmasti hyvä materiaali mutta tarvitsee rauhan/ajan perehtymiseen.

Kumpikaan materiaaleista ei aktiivisesti käytössä.

Muutamassa vastauksessa kerrottiin materiaalin vasta tulleen yksikköön käyttöön. Materiaalia oli myös kokeiltu, mutta se ei ollut herättänyt lapsissa kiinnostusta. Se mainittiin myös, että ryhmän kasvattajista vain yksi oli tutustunut materiaaliin.

Tutustutaan myöhemmin.

12 Johtopäätökset, pohdinta ja kehitysehdotukset

Tutkimuskysymyksemme olivat: Miten kielen kehityksen tukeminen näkyy arjessa S2-lasten sekä niiden lasten kohdalla, joilla on tehostetun tuen opintosuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta ja miten Kielipeda -työväline ja Roihusten arjessa -materiaali on otettu käyttöön?

Johtopäätökset näihin ovat tulosten mukaan seuraavat. Kielen kehityksen tukemista arjessa toteutettiin monin eri pedagogisin tukitoimin. Kasvattajilla on paljon tietotaitoa siitä, miten arkeen suunnitellaan pedagogisia tukitoimia. Arjen pedagogiikkaa on yhä enemmän huomioitu toiminnan suunnittelussa ja arjen eri tilanteissa. Varhaiskasvattajat kiinnittävät huomiota enemmän myös siihen, miten voivat tukea lasta arjen eri tilanteissa (esimerkiksi siirtymissä ja omassa vuorovaikutuksessaan ja tavassaan ohjata lasta). Tuokioidenkaan merkitystä ei kannata vähätellä. Tuokioita järjestetään osaltaan myös siksi, jotta tuen saanti varmistetaan hektiseltä tuntuvassa arjessa. Tuokioilla myös tehostetaan arkeen suunniteltua tukea. Tulkitamme mukaan Roihusten arjessa -materiaalia sekä Kielipeda -työvälinettä oli otettu arkeen käyttöön vaihtelevasti. Roihusten arjessa -materiaali oli tutumpi kuin Kielipeda -työväline. Ajanpuute vaikutti johtopäätöksiemme mukaan olevan suurin syy, miksi sitä ei ollut otettu käyttöön kokemusten mukaan.

Johtopäätökset aiempiin tutkimuksiin verraten ovat seuraavat. Aiemmin tehtyjä opinnäytteitä samankaltaisista aiheista vertailllessamme päädyimme seuraaviin johtopäätöksiin. Hukan & Lepikon (2020) tuloksissa ilmeni myös haasteita varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi ilmeni kulttuurisia haasteita ja yhteistyön merkitystä korostettiin S2-lasten vanhempien kanssa. Heidän kyselynsä vastauksissa kerrottiin käytettävän samoja pedagogisia tukitoimia kuin meidänkin tutkimuskyselymme vastauksissa. Yhtäläisyytenä tuloksissa oli myös koettu resurssien puute ja suuret ryhmäkoot. Riikkosen (2017) opinnäytetyön tutkimuksen tuloksista yhtäläisyys meidän tutkimuksemme tuloksiin oli tarve S2-opettajalle ja kyseenalaistaminen omaa ammatillista osaamista kohtaan S2 -opetuksessa. S2-opetusta tuettiin omien tulostemme tapaan loru- ja laulujen avulla. Sanna Gladin & Katri Vanamon (2019) opinnäytetyön ja meidän opinnäytetyömme tuloksista yhtäläisyyksiä löytyi esimerkiksi vuorovaikutuksen merkitys lapsen kielen kehityksen tukemisessa ja varhaiskasvatuksen arki osana kielen kehityksen tukemista. Heidän opinnäytetyönsä tuloksista nousi erilaisia tukimenetelmiä kuten laulut, leikit ja nämä ilmenivät meidänkin kyselyiden vastauksissa kielen kehityksen tukemisen pedagogisina tukimenetelminä. Katja Kusmin (2021) opinnäytetyön tuloksissa korostettiin aikuisen läsnäoloa sekä tukiviittomien käyttöä kielen kehityksen tukemisessa. Yhtäläisyyttä meidän tutkimuksemme tuloksiin oli aikuisen myös henkilökohtainen tuki, tukiviittomien hyödyntäminen ja muut menetelmät kielen kehityksen tukemisessa. Tässä opinnäytetyössä nousi myös lisäkoulutuksen tarve varhaiskasvatuksen henkilöstölle, kuten myös meidän omassa tuli ilmi. Hänen tuloksistaan ilmeni varhaiskasvatuksen arjen olevan tärkeä osa kielen kehityksen tukemisen prosessia. Myös meidän tutkimuksemme vastauksissa kerrottiin kielen kehityksen tukemista tapahtuvan arjessa ja sitä toteutettiin monin eri pedagogisin tukitoimin.

Johtopäätökset teoriaan peilaten ovat seuraavat. Tuloksissamme esiin tuodut tuen tarpeet liittyivät pitkälti Kirveslahden (2015, 154-159) esiin tuomiin kielen kehityksiin viivästymiin. Myös useissa kyselyn vastauksissa viivästymät näkyivät siinä, että lapsi ei ymmärtänyt annettuja ohjeita, oli vaikeuksia löytää sanoja puheeseen, sanavaranto oli kapea, ääntämisessä oli vaikeuksia eikä lapsi pystynyt ottamaan vastaan monimutkaisia ohjeita. Tutkimuksemme tulokset olivat yhteneväisiä myös Hakamon (2011, 17-18) mainitsemiin kielen viivästymiin (äännevirheet ja artikulaation vaikeudet). Näitä oli tärkeä myös tuoda tuloksissa esiin tuen tarpeiden taustatietojen vuoksi, jotta pystyimme peilaamaan annettuja tuen tarpeita kielen kehityksen osa-alueisiin, vaikkei ne tutkimuskysymyksiin suoranaisesti liittyneetkään. Pedagogiikan ja pedagogisten tukimenetelmien merkitys ja niiden laajat käyttötavat korostuivat vastauksissamme. Kyselymme vastauksissa esiin tuodut pedagogiset tukimenetelmät vastasivat Sandbergin (2021, 32-37) kirjassaan kertomiin asioihin siitä, miten tehostettu tuki näkyy käytännössä. Muun muassa kuvakommunikaatiotuki ja pienryhmätoiminta mainittiin useampaan kertaan vastauksissa. Heiskasen & Syrjämäen (2022, 21-22) mainitut pedagogiset tukitoimet löytyivät vastauksistamme myös. Näitä olivat struktuurit, sensitiiviset vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, yhteiset toimintatavat, suunnitelmallisuus, dokumentointi ja arviointi. Myös

S2-lasten tukitoimia mainittiin käytettävän monelta osin samalla tapaa kuin Monikulttuurisia kohtaamisia, oppaassa... (2012). Vuorovaikutustilanteiden tärkeys, leikki, laulut, lorut ja lyhyet sekä selkeät ohjeet mainittiin vastauksissa useaan otteeseen myös kyselymme vastauksissa. Kielen kehityksen arvioinnin kehittymistä on tärkeä seurata myös S2-lasten osalta, ja näihin Kielipeda -materiaalista löytyi useita eri kaavakkeita ja ohjeistuksia.

Seuraavaksi pohdimme mikä asiat vaikuttivat kyselyidemme vastausmäärään ja mitkä asiat olisivat voineet lisätä palautettujen vastausten määrää. Kyselyiden vastaamisen määrään koettiin vaikuttavan ajanpuute, henkilöstön poissaolot, jaksaminen ja motivaatio. Kyselyiden palautuksen yhteydessä nousi esiin myös se, että kaikki kyselyn saaneet eivät olleet kokeneet osaavansa vastata kysymyksiin ja jättivät näin ollen vastaamatta. Kyselyitä palautettiin hyvä määrä, mutta pohdimme, olisiko palkinto vastaajille auttanut saamaan enemmän vastauksia? Päätimme jo kuitenkin heti alusta asti, että emme tee palkintoarvontaa vastanneiden kesken. Toivoimme että se motivoisi varhaiskasvattajia vastaamaan kyselyyn, että mahdollisesti saisimme jotain kehitysideoita ja saisimme henkilöstön äänen kuuluviin opinnäytetyöemme avulla. Muistuttelimme useampaan otteeseen kyselyihin vastaamista ja annoimme vastaamisaikaa kaksi viikkoa. Alun perin annoimme vastausaikaa viikon verran, joka osoittautui liian lyhyeksi ajaksi. Vain muutamia vastauksia saimme sen ajan puitteissa. Tästä syystä päätimme yhdessä pidentää vastausaikaa kahteen viikkoon. Aina emme olleet varmoja, oliko kysymys ymmärretty oikein. Osaan kysymyksistä oli vastattu kysymyksen asettelun vastaamalla tavalla, osaan oli laitettu myös muuta tietoa. Esimerkiksi ensimmäisessä kysymyksessä oli kerrottu ensin lasten tuen tarpeita, mutta sen jälkeen oli avattu sitä, mitä tukitoimia oli käytetty. Poimimme kysymysten vastauksista ne tiedot, jossa oli vastattu itse kysymykseen. Jostain kysialoista ei aina saanut kunnolla selvää, koska kyselyihin oli vastattu kirjallisesti kynällä kirjoittaen.

Seuraavaksi pohdimme tutkimuksemme eettisyyttä. Tuomi & Sarajärvi (2017, luku 5.3) kertovat kirjassaan tutkimuksen eettisyydestä. Eettisesti on tärkeää, että tutkimussuunnitelma on laadukas ja huolellisesti tehty, tutkimusasetelma on sopiva, tutkimusmenetelmät sopivia ja että raportointi on asianmukaisesti tehty. Tutkijoiden on oltava eettisesti sitoutuneita ja tehtävä eettisiä ratkaisuja tutkimuksessaan. Tutkijat ovat vastuussa hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. Hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyy sellaiset tutkijoiden toimintatavat, jotka edistävät tutkimustoimintaa sekä estävät tieteeseen kohdistuvaa epärehellisyttä ja loukkaamista. Hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyy myös se, että viitataan aikaisempiin tutkimustuloksiin asianmukaisesti sekä se, että tuloksia kirjataan sekä säilytetään huolellisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2017, luku 5.3.) Vilka (2021, luku 7) pohtii myös kirjassaan tutkimuksen luotettavuutta eri näkökulmista. Tutkimuksen luotettavuutta voi heikentää muun muassa se, että kyselyyn vastaaja muistaa asian väärin tai sitten ymmärtää kysymyksen eri tavoin. On myös tärkeää, että vastauksista tehdään yleistyksiä tulkintojen perusteella eikä tutkimustulosten perusteella. Tulkinnan tekee tutkija, teoria, ja aineisto yhdessä. Tärkein

luotettavuuden kriteeri laadullisessa tutkimuksessa on tutkija itse sekä rehellisyys. Luotettavuuden arvioinnissa tärkeä on ottaa huomioon puolueettomuus ja objektiivisuus, sillä tutkimusryhmä on osa tutkimaansa yhteisöä. Tutkijan omat arvot yleensä vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin valintoihin. (Vilkkä 2021, luku 7.) Partasen (2021) luentomateriaaleista hyödynsimme niitä tietoja, miten pystyimme lisäämään tutkimuksemme luotettavuutta. Lisäsimme tulosten raportointiin jonkin verran alkuperäisilmauksia (taulukko 1). Kun käytimme tulosten raportoinnissa suoria alkuperäisilmauksia haastateltavien vastauksista, huomioimme eettisyyden, eli sen ettei vastaajaa tunnisteta. Jaoimme kyselyitä sen verran paljon, jotta saimme riittävästi kyselyistä aineistoa, jotta saavutimme tuloksissamme saturaation eli kyläntymisen. Tämä tarkoittaa yleensä sitä, että aineisto alkaa toistamaan itseään, eikä anna mitään uutta tietoa meille. Pyrimme myös tarkastelemaan tuloksia objektiivisesti. (Partanen 2021.)

Pohdimme myös sitä, mitkä muut tekijät saattoivat vaikuttaa tutkimuksemme luotettavuuteen. Osa haastateltavista oli samassa työpaikassa meidän kanssamme, ja tämä saattoi osaltaan vaikuttaa kyselyiden vastauksissa. Tämä saattoi muun muassa näkyä siinä, että koska kyselyyn vastaajat tunsivat meidät, niin he tiesivät meidän tunnistavan esimerkiksi heidän käsiälänsä. Vaikka tunnistimmekin käsiälöjä, niin emme antaneet sen vaikuttaa kyselyiden tulosten analysointiin. Pohdimmekin, että olisiko sähköinen kysely kuitenkin ollut parempi vaihtoehto tästä näkökulmasta katsoen. Myös se oli mahdollista, että kysymyksiin haluttiin vastata ”oikein”, saattoi vääristää tulosten luotettavuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että joskus tutkimuskysymyksiin saatetaan vastata siten, kuten kuuluisi toimia ennemminkin kuin siten, miten oikeasti toimitaan. On mahdollista, että annettuihin tukitoimiin arjessa saatettiin vastauksissa kertoa keinoja, joita olisi hyvä käyttää, mutta ei kuitenkaan arjessa aktiivisesti ollut käytetty. Emme tuoneet yksiköiden välisiä eroja tulosten raportoinnissa lainkaan esiin tai sitä, mistä yksiköstä vastaukset olivat tulleet. Opinnäytetyömme vaati tutkimusluvan (liite 1) hakemisen ja sen olemme saaneet.

Lopuksi kerromme vielä kyselyn vastauksista poimimistamme muutamista kehitysehdotuksista. Kyselyyn vastanneista osa toivoi, että käytössä olisi oma S2-opettaja tai että henkilökunta saisi S2-toiminnan ohjaamisesta lisää koulutusta. Olisiko tämä mahdollista? Kyselyistä nousi esiin myös se ongelma, että koska Roihusten arjessa -materiaali oli jo osassa ryhmässä käytössä, niin koettiin, että kaikki eivät päässeet tutustumaan materiaaliin omassa ryhmässään. Olisiko hyvä, jos järjestettäisiin joku konkreettinen paikan päällä tapahtuva koulutus Roihusten arjessa -materiaalista? Linkki koulutukseen on olemassa, mutta varhaiskasvattajat kokevat, että ei ole aikaa tutustua siihen koneen äärellä työaikana. Olisiko materiaaleja sitten hyvä olla talossa useampi? Varmaankaan kaikki eivät tiedä, että Roihusten arjessa -materiaalin voi tulostaa useampaan ryhmään netistä. Materiaalipaketti sisältää oikeudet tulostaa lisäkappaleita yksikön sisällä. Näistä olisi hyvä tiedottaa henkilökuntaa. Varhaiskasvattajien tuloksista teimme päätelmän, että suurin osa varhaiskasvattajista kokee tarvitsevansa muutosta

rakenteellisiin asioihin. Resurssien saanti on yleensä riippuvainen budjetista. Miten kohdistaa resurssit oikein ja miten saada budjetti riittämään siten, että se ajaisi lasten etua? Lisäkoulutukset ovat myös riippuvaisia budjetista. Miten saada budjetti riittämään myös näihin ja huomioida se, mitkä koulutukset ovat eniten hyödyllisiä henkilökunnalle? Uutta materiaalia ja uusia kehitysideoita tulee varhaiskasvatuksen yksiköihin todella usein. Miten poimia sieltä ne materiaalit, jotka eniten hyödyttävät omaa lapsiryhmää ja miten ehtiä tutustumaan materiaaleihin työaikana, kun koetaan kiirettä ja resurssipulaa? Olisiko näissä asioissa lisätutkimuksen tarvetta?

Lähteet

Painetut

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia, Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Saarijärven Offset

Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. 2022. Pienet tuetut askeleet. Jyväskylä: PS-Kustannus

Kivelä, N., Lukkonen, T. & Niemi, A. 2016. Kasvun ja hoidon osaaja. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus- kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino

Malinen, H. 2019. Anna lapselle ääni, kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Tiimille hyvä päivä tänään. 3.painos. Saarijärvi: Pedatieto.

Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. 2020. Lapsen kielen kehitys; vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Asikainen, M. & Hannus, S. 2013. Kehittyvä puhe. Viitattu 21.9.2022. <https://www.duodecim-lehti.fi/duo10750#duo-comments-start>

Glad, S. & Vanamo, K. 2019. Kielenkehityksen tukeminen varhaislapsuudessa. Viitattu 10.10.2022. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/161184/Glad%20Vanamo.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Hukka, S. & Lepikko, V. 2020. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia S2-lasten osallisuuden tukemisesta. Viitattu 12.4.2022. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/124193/HukkaLepikko.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kielitietoisen pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa, Kielipeda-työväline 2020. Viitattu 28.3.2022. https://www.utu.fi/sites/default/files/media/Kielipeda_tyovaline.pdf

Kusmin, K. 2021. Lapsen kielenkehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 10.10.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/508983/Katja_Kusmin_Ont_2021-11-27.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Monikulttuurisia kohtaamisia, opas varhaiskasvatuksen arkeen. 2012. Viitattu 12.4.2022. <https://peda.net/joensuu/esiopetus/sv/materiaalia/mjl/mkova:file/download/77d892be722d0f452199dd777dcf41aac640b824/MONIKULTTUURISISA%20KOHTAAMISIA.%20Opas%20varhaiskasvatuksen%20arkeen.pdf>

Opetushallitus. 2022. Kielten rikas maailma -materiaali. Viitattu 5.9.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>

Riikonen, M. 2017. Varhaiskasvattajien käsityksiä suomi toisena kielenä - opetuksesta ja itsensä sen toteuttajana. Viitattu 12.4.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55193/URN:NBN:fi:jyu-201708283583.pdf?sequence=1>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 3.4.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/> <https://laureauas.sharepoint.com/sites/TeamsTeamOppari/Jaetut%20asiakirjat/General/Opinnäytetyöpohja%202022.dotx>

Tietoarkisto. 2022. Teemoittelu. Viitattu 7.11.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Helsinki: Tammi

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 27.3.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Viitattu 27.3.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8274670>

Vihdin kunta. 2022. Kuntastrategia. Viitattu 4.5.2022. <https://www.vihti.fi/kuntana/kuntastrategia-2022-2025/>

Vihdin kunta.2022. Varhaiskasvatus. Viitattu 4.5.2022. <https://www.vihti.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/paivahoito/>

Vilkkä, H. 2021. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus

Julkaisemattomat

Partanen, P. 2021. Laadulliset tutkimusmenetelmät. Luento 20.9.2022. Laurea-ammattikorkeakoulu. Lohja.

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	34
Liite 2: Kyselylomake	36
Liite 3: Kielen kehityksen osa-alueisiin kytkeytyvät tuen tarpeet.....	38
Liite 4: Tukitoimet arjessa	40

Liite 1: Tutkimuslupa

Vihdin kunta

Viranhaltijapäätös 86/13.00.00/2022

Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

07.03.2022

§ 1/2022

Asia	Tutkimusluvan myöntäminen sosionomiopintoihin liittyvän tutkimuksen tekemiseen Vihdin varhaiskasvatuksessa vuoden 2022 aikana
Hakijat/asianosaiset	Hakijat
Selostus asiasta	<p>Tutkimuksen tekijät ovat Laurea ammattikorkeakoulun Lohjan kampuksen sosionomiopiskelijoita, joiden opintoihin tämä tutkimus sisältyy.</p> <p>Tutkimuksen aiheena on ”Miten kielenkehityksen tukeminen näkyy arjessa varhaiskasvattajien näkökulmasta tarkasteltuna niiden lasten osalta, joilla on Suomi toisena kielenä/tehostetun tuen oppimissuunnitelma?”</p> <p>Tutkimusmenetelmänä on Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, avoin haastattelu kyselylomakkeilla. Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja.</p>
Toimivalta	Vihdin kunnan toimintasääntö 31 § kohta 6
Päätös	<p>Myönnän Suvi Peltomäelle ja Piia Viitaselle luvan sosionomiopintoihin liittyvän tutkimuksen tekemiseen Vihdin kunnan varhaiskasvatuksessa kevään 2022 ja syksyn 2022 aikana.</p> <p>Tutkimukseen osallistuminen on varhaiskasvattajille vapaaehtoista. Mikäli tutkimuksessa tulee ilmi lasten henkilöllisyys, on asian käsittelyyn pyydyttävä huoltajien kirjallinen lupa.</p> <p>Tutkimuksen tietoja kerätessä, käsiteltäessä, raportoitaessa ja säilyttämisessä on noudatettava voimassa olevaa tietosuojalakia ja EU:n yhteistä tietosuoja-asetusta (GDPR). Tutkimukseen osallistuvien tietoja ja vastauksia on käsiteltävä anonyymeinä.</p>

Allekirjoitus

Mari Haapanen
Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Tämä päätös on sähköisesti allekirjoitettu.

Lisätietojen antajan yhteystiedot

Varhaiskasvatuspäällikkö Taina Vainio, etunimi.sukunimi@vihti.fi, puh. 044 467 5275

Oikaisuvaatimusohjeet

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) ja kunnan jäsen.

Vihdin kunta

Viranhaltijapäätös 86/13.00.00/2022

Sivistys- ja hyvinvointijohtaja

07.03.2022

§ 1/2022

Oikaisuvaatimus tehdään

Vihdin toimielin Sivistyslautakunta
Asemantie 30, PL 13, 03101 Nummela.

Oikaisuvaatimus voidaan toimittaa myös sähköpostina osoitteeseen: kunnanvirasto@vihti.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä kunnan yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, kolmen päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä.

Tiedoksiantopäivää ei lueta määräaikaan. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, oikaisuvaatimuksen saa tehdä ensimmäisenä arkipäivänä tämän jälkeen.

Jos viranhaltijalla, työntekijällä tai viranhaltija- tai työntekijäyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, viranhaltija tai työntekijä ei voi saattaa sitä oikaisuvaatimuksena käsiteltäväksi.

Päätöksen nähtävänäpito Tämä päätös on nähtävänä Vihdin kunnan internetsivuilla 9.3.2022 alkaen.

Tiedoksianto asianosaisille ja muille

pvm.	tiedoksiantotapa	kenelle
8.3.2022	sähköposti	hakijat
8.3.2022	sähköposti	varhaiskasvatuspäällikkö

Tiedoksiantaja

Virve Aroketo
Virve Aroketo
opetuksen toimistosihteeri

Liite 2: Kyselylomake

Tutkimuskysely

Teemme opinnäytetyötämme varten tutkimusta kielen kehityksen tukemisesta osana arjen pedagogiikkaa. Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää, miten ryhmässänne on tuettu/tuetaan arjessa kielen kehitystä S2-lasten ja/tai niiden lasten kanssa, joilla on tehostetun tuen oppimissuunnitelma joltain kielen kehityksen osa-alueelta. Kyselyn tarkoituksena on myös selvittää, miten Vihdin varhaiskasvatuksessa yhteisesti käyttöön otetut Roihusten arjessa -materiaali sekä Kielipeda -työväline on otettu ryhmässä käyttöön arjessa.

Kaikki vastaukset käsitellään anonymieinä ja vastauksia säilytetään vain opinnäytetyön tekemisen ajan. Vastausaikaa on 1 viikko.

Kiitos vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin,

Niina Saarinen ja Suvi Peltomäki
Laurea ammattikorkeakoulu, Lohja
sosionomitutkinto

niina.saarinen@student.laurea.fi
suvi.peltomaki@student.laurea.fi

Vastaa seuraavaan viiteen kysymykseen omilla sanoilla:

1) Kerro lyhyesti taustaa ryhmässäsi olevien lasten tuen tarpeista kielen kehityksen osalta S2-lasten ja niiden lasten kohdalta, joilla on tehostetun tuen oppimissuunnitelma jonkun kielen kehityksen osa-alueella)?

2) Mitä pedagogisia tukitoimia käytätte arjessa edellä mainittujen tuen tarpeiden vastaamiseksi?

3) Millä tavoin varmistatte, että edellä mainitut annetut pedagogiset tukitoimet tulevat huomioituksi arjessa päivän aikana/viikon aikana?

4) Vihdin kunnan varhaiskasvatus on ottanut käyttöön Roihusten arjessa -materiaalin sekä Kielipeda -työvälineen. Kuinka tuttuja ne ovat sinulle työvälineinä? Miten ne on otettu käyttöön ryhmässänne? Jos niitä ei ole otettu käyttöön, mistä se johtuu?

5) Mitä haasteita koet kielen kehityksen tukemisessa arjessa S2-lasten ja/tai tehostetun tuen oppimissuunnitelman omaavilla lapsilla?

Liite 3: Kielen kehityksen osa-alueisiin kytkeytyvät tuen tarpeet

Yläluokka	Alkuperäinen ilmaisu/lausuma	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Vuorovaikutus	<p>”S2-lapsi, jolla on haasteita ilmaisun rohkeudessa, vaikka sanastoa on”</p> <p>” Tehostetun tuen lapsi, jolla on vaikea ilmaista itseään sanallisesti, tunteita ja tilanteita”</p>	<p>-Ilmaisun rohkeuden haasteet</p> <p>-Tunteiden ja tilanteiden sanoittamisen haasteet</p>	<p>Arkuus tuottaa puhetta</p> <p>-Sanoittamisen haasteet</p>
Kielen ymmärtäminen	<p>”S2-lapsi, jolla käytännössä huomaa haasteita monimutkaisissa lauseissa, asiat ilman kuvaa haasteellisia”</p> <p>” Tehostetun tuen lapsilla myös erilaisia haasteita aina virheistä puheen ymmärtämiseen ja näiden eri yhdistelmiä”</p> <p>” Annettujen ohjeiden ymmärtämisen vaikeus”</p> <p>”Vaikea ymmärtää käsitteitä”</p>	<p>-yksittäisten käsitteiden ja lauseiden ymmärtämisen haasteet</p> <p>Ohjeiden ja puheen ymmärtämisen haasteet</p>	<p>- Haasteita hallita käsitteitä</p> <p>- Vaikeus ymmärtää annettuja ohjeita</p>
Puheen tuottaminen	<p>”Sanallinen tuottaminen vaikeaa”</p> <p>”Kertovan puheen haasteet”</p> <p>”Äänteiden hallinnassa haasteita”</p>	<p>-Kertovan ja sanallisen puheen haasteet</p> <p>-Äänteiden hallinnan haasteet</p>	<p>-Vaikeus tuottaa puhetta</p> <p>-Äännevirheet</p>

	"Ei yhtään suomenkielistä sanaa puheessa"		
Kielen käyttötaidot	<p>"S2-lapsilla osa ymmärtää päivittäistä puhetta ja nimeää asioita, osa ei ymmärrä kieltä yhtään ja kaikkea tältä väliltä"</p> <p>" Tarvitsee tukea, että kokee ja tulee ymmärretyksi ja rohkenee käyttämään suomen kieltä päiväkodissa"</p>	<p>-Vaihtelevat suomen kielen taidot</p> <p>- rohkeus käyttää kieltä</p> <p>- ymmärretyksi tulemisen haasteet</p>	<p>-Puutteita kielitaidossa</p> <p>-Arka käyttämään kieltä</p> <p>-Vaikeus tulla ymmärretyksi</p>
Kielitietoisuus	<p>"Kielellinen päättely haastavaa"</p> <p>S2-lapsi, jolla pieniä haasteita sanojen taivuttamisen kanssa"</p> <p>"Äännevirheitä"</p>	<p>-Sanojen taivuttamiseen liittyvät haasteet</p> <p>- Äänteiden tuottamiseen liittyvät haasteet</p>	<p>- Haaste taivuttaa sanoja oikein (kielioppivirheet)</p> <p>-Artikulaatio- ja äännejärjestelmävirheet</p>
Kielellinen muisti & sanavaranto	<p>"Puutteita sanastossa"</p> <p>"Sanavaraston niukkuus"</p> <p>"Vaikeuksia tunnistaa ja piirtää kirjaimia"</p> <p>"Käsitteitä vaikea ymmärtää"</p>	<p>-Sanavarastossa puutteita/niukkuutta</p> <p>-Kirjaintuntemuksen haasteet</p> <p>-käsitteissä eritasoisia haasteita</p>	<p>-Sanavarannon kapealaisuus</p> <p>-Kirjainten nimeämisen ja tunnistamisen vaikeudet</p> <p>- Vaikeus ymmärtää käsitteitä</p>

Liite 4: Tukitoimet arjessa

Yläluokka	Alkuperäinen ilmaisu/ lausuma	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Pedagoginen tuki	<p>“Vahva kuvallinen tuki muun muassa viikko-ohjelmassa, leikeissä, lauluissa, siirtymätilanteissa sekä kuvat tehtävä työkentelyyn (esimerkiksi kuuntele- nyt tulee ohje.)”</p> <p>–”Laulut, leikit, lorut ja lukeminen”</p> <p>”Kasvattaja lapsen tukena”</p> <p>”Lyhyet ja yksinkertaiset ohjeet”</p> <p>“Vahva pienryhmätöiminta ja henkilökohtainen tuki”</p> <p>“Suunnittelemalla ryhmätöiminta”</p> <p>“Toiminnan arvioiminen ryhmän yhteisissä viikoittaisissa palavereissa”</p> <p>“Käytössä viikkostrukturi”</p>	<p>- Hyödynnetään kuvia, tukiviittomia, lauluja, leluja ja leikkejä</p> <p>- Selkeä puhe, keskustelu, ilmeet, eleet, henkilökohtainen tuki ja ohjaus</p> <p>-Viikkosuunnitelmat, ryhmän toiminnan suunnittelu, lapsen oma oppimissuunnitelma, S2 kartoitukset</p> <p>- Päivä- ja viikkojärjestys</p>	<p>-Pedagogiset menetelmät & toimintatavat</p> <p>-Sensitiiviset vuorovaikutus- ja kommunikointitavat</p> <p>-Toiminnan suunnittelu, dokumentointi & arviointi</p> <p>-Struktuurien luominen</p>
Rakenteellinen tuki	<p>“S2- opetukseen ei resurssit riittäneet”</p> <p>“Resurssit vähäiset, kun tuen tarpeisia lapsia on paljon ja suuret ryhmäkoot.”</p> <p>“S2-opetuksessa puutetta, täytyy itse koulutautua, että osaa opettaa”</p>	<p>-Ei riittävästi koulutuksia</p> <p>- Resurssien puute</p> <p>- Lapsiryhmän suuret koot</p>	<p>-Henkilöstön koulutus</p> <p>Lisäresurssit</p> <p>- Lapsiryhmän pienentäminen</p>
Hoidollinen tuki	Ei vastauksia	Ei vastauksia	Ei vastauksia